

Arébárétiani

¹ naayóbáqá maamin-áílkómá áupáq wáqe-uraiye. miráitana Ítu Káríqtoma mamá abarokáq pááq uráiyē. minnáma Áánûqtuma Ítumma aráátiraiye. Ítuni mayaí-wáyúkámá keqtaámá tiráátínana mi-qtátááqá anaaékaqa pááq íniye. wemá keqtaáyábá ítama arutaígáae téna tímikaiqtaae. móra kaqtó-nakoma Áánûqtunopake wemá timákáitana kemá Yóáanekaqa kukáiyē. kemá Ítuni mayaínápóana wemá watáama timá tímikaiye. ² ánibo kemá Yóáanema kemá mi-qtátááqá máqtemma aónatuwe abarokáq Áánûqtun-aama timá kétagaune. mi-kátáámá Ítu Káríqtoqtaba “árainē” kétune. ³ náayubi yoraútína-nakoma itaíya-kayukagaraq Áánûqtuni maami-ámúnē-áímmá yeráwáqá nónabi tínna éta yeqtábá Áánûqtuma amuqá kémayikaiye. abo mi-kánáámá awaaraq-kánnáábí pááq ínanama Áánûqtu “mirá ónúne” tirái-qtataaqa miráinima wemá paá mirá-iniye.

Yóáanema abapaké kaayaq-áyú-wáyúkábá watáama agatáiyē.

⁴ kemá Yóáanema abapaké kaayaq-áyú-wáyúkámá Étia-aukapaq máa-kayukayopaq maan-áímmá kágáyaune. íbêqa Áánûqtuma máiyē. naayóbákáráqá máqe-uraiye. anaaékaraq wemá paá maéna wení íráqô-qtataaqa kaayoné-yátáákáráq keráwáqá Áánûqtuma Ítu Káríqtogaraq tímikaaye. abapaké kaayaq-áágógaráqá aúrapaq

Áánûqtuni náápaan-abiqtataraq máena yemá
 Áánûqtuni íráqô-qtataaqa kaayoné-yátáákáráq
 tímikaae. ⁵ Ítu Káríqtoma Áánûqtuni máqten-aimma
 arupú umá tîn-náqíye. wemá pukáipike áqnáabaq
 itó-urai-naqiye. maa-márábí mú mikákáá anó-
 naqa máíye. wemá keqtááyábá ákáitana wení
 naaenápó ketáái kúmiq-yataapike matukáíye.
⁶ wemá miráurai-waigoma keqtáámá mamá
 wenabomá Áánûqtuni anó-monoq-wayukaraa
 umátíkáraiqtatae. Ítukaq tágama-yataakaraq akoqnáá-
 yataakaraq matúq-matuq umá waíno. miráuma
 waíno. ⁷ aónaaro. wemá konnákóní aúkáapi
 kumínéna kéíye. miráinata máqte-kayukama
 yeqtúrapike aónainoe. máqte-kayukama wemmá
 waqtáámmá agaibéta ikákaa-kayukama yegáráq
 wemmá aónainoe. máqtemma maa-márábí-
 káyúkama weqtábá yogapómmá éta ibiqá yaránóe.
 owé. mirá-qtátááqá pááq íniye. ⁸ Áánûqtuma
 uyátárai-nakoma maará téna: “kenamáa kemá
 áqnáabakaraq anaaémma kemúne.” téna kétiye.
 wenamáa Áánûqtuma íbêkaraq naayóbákáráqá
 anaaékaraq paá máíye. wemá máqten-akoqnaama
 matokáíye.

Yóáanema Waayúkagon-Araaqa aónaraiye.

⁹ kemá Yóáanema Ítuqtaba keráwáqtí
 tîbâqune. kegáráq keráwákáráqá ketáámá Ítuni
 waayúkamunataae. kemá keráwáqtê yagaroqtamá
 ummaa-yátááqá tíqa í-kánaámá Áánûqtuni yabíkái-
 qtataakaraq aménáápáqá máunatae. ániibo ketáámá
 awé kéeqtaa Ítuqtaba akoqnáá kéunatae. kemá

Áánûqtun-aama kéteqa kemá Îtukaq tirummá kámunatapoana yemá kemmá waqmá móra-marukaqa únómmá yaúturaitana áwîqa Páátamoti tíkaraae. ¹⁰ uyátárai-nakoni kanaaráqá Aágoma Áánûqtunopake kemmá mamá akoqnáá kéitana tinaaépakema móra-aimma itaúnana akoqnáá umá kaapáúkoraa tááyaraiye. ¹¹ min-áíková mirá tiráíye: “máqte-qtataqa aónáánama minná wannaabí agamá abapaké kaayaq-áyú áíkuyokayukabaq yuwaa. miráuma Ipítiani-marabakaraq Támánabakaraq Págámabakaraq Táíyátáérabakaraq Tááritibakaraq Pírárépiabakaraq Áréórátíabakaraq aúbama agamá yuwaa.” téna tiráíye. ¹² abo náawa kétiyaa téq waéqma aónáúnama kain-ómmá abapaké kaayaq-yááréráq tágagitaq aónaraune. ¹³ áníbo kemá aónáúnama mi-tááregóní aúkáapimma móra-naqa itó-uma máqe-uraiye. wemá ayáqtááq-unakaqtoma umá aítaupaqa yuyu umárena wenaúkáapimma áwáarara kain-ámúránámá umá yaútú makaiye. ¹⁴ aqnótáugoma wayámmá wáqe-uraiye. miráuma tipí-típigoni áyáuraa éna wayá-kónnákáá uráíye. miráitana aúrakoma iragóráá kamá tágaraiye. ¹⁵ áníbo aítaukoma tágaguraima miráuma óqtakoma óniq-irabi kamá kawaabába iníkáá uráíye. miráitana áa áyái-waigoma miráuma anó-nomma aúgín-aikaan-aimma tiráíye. ¹⁶ wemá abapaké kaayaq-wíyóqá ayáánurapaqa matokáíye. áníbo mórama tokóru-yakaa-puma téba-tebaq-aama wenóyaupike ku tayaráíye. áníbo wení óíkoma tágama aaqá kain-í-káá uráíye. ¹⁷ kemá wemmá aónatuweq wení aítaupi tipaqagéq puki-nákóráá uráune. miráitana wemá ayáánuranapo kekáq

tínekuyena tiráíye: “emá ikatíq íuwo. kemá áqnáabaq-nakaraq anaaékaq-nakaraq kemúne. ¹⁸ kemá aúwarai-naqune. naayóbáqá kemá pukáunamanibo timónaao. kemá aati-aatimá matúq-matuq umá máune. owé. áíta-marupakaraq puígáráqá ketí náápaamma aménáápáqá wáitaq kíma kemá kéyoraune. ¹⁹ miráinaa máqtemma kaikáá aónáana-yataakoma íbêqo aónáana-yataakaraq anaaékaq pááq ínî-qtataaqtabagaraq agayaaao. ²⁰ abapaké kaayaq-wíyóqá tiyáánurapaq wáitaa aóne mi kain-ómmá abapaké kaayaq-yááréráq waéqma itái-áípóana áaimma miráuma wáíye. abapaké kaayaq-wíyóqá minnâ abapaké kaayaqá áíkuyo-kayukati kaqtó-wayukama Áánûqtunopake maéta abapaké kaayaq-yááréráq minnâ abapaké kaayaqá áíkuyo-kayukarare.” téna Ítuma Yóáanemma tiráíye.

2

watáama Ipítiani q áíkuyo-kayukayatabae.

¹ Óq-aimma tiráíye: “Ipítiani q áíkuyo-kayukati kaqtó-nakoma Áánûqtunopake maan-áíkómá wekáq agayaaao. abapaké kaayaq-wíyóqá ayáánuranapo yabíkái-naqa wemá abapaké kaayaq-káín-ókomá yaaregóní aúkáapi uréire kéeq wení amuné-áímmá mirá-uráíye. ² máqte-qtataariq ónna-aaima aónatuweq akoqnáá-mayaima mayáanama aónaraune. keráwáqá itáíq-itaiq umá yabíyemma káonaune. táí-wayukayabama keráwáqá íkéyikaae. máqtemma mi-káyúkámá maará téta ‘Ítuni timáyíkarai-kayukaqtaae’ téta kétémanibo yeráwáqá íma mááe. miráitaa keráwáqá

yaímma kéite yetí yáaimma aónatuwaiq yemá paá kaaqaari-wáyúkámá mááe. ³ ketíwîqtaba keráwáqá yáqtoreq itó-uma akoqnáá éra íma tîbô karááe. minnáma káonaune. ⁴ miráimanibo móra-yataaqa íma íráqôniq kéoe. naayóbáqá tirummá kanaaráq íráqôniq umá tímikaamanibo íbêqa ímiye. ⁵ naayóbáqá keráwáqá íráqôniq uráámma íbêqa ketíwikatuweq paábaq kóuraae. miráinaq keráwáqá yauwéqma naayóbáqá íráqôniq uráániq umá tirummá waéráaro. miráinaq tirummá íma waeráiaq kemá ketôpaq iréq keráwáqtí ókóní yaaremmá mamá paábaq yuwánúne. ⁶ miráimanibo mirán-íráqón-ááímmá keráwápímmá paá wáiyé. Níkórááítini waayúkabimma webómá agayikéwae kéoe. kegáráqá kemá yeqtí yáaiqtaba webómá kágayikaune. ⁷ móra-nakoma aáqa wárainanama maamin-áímmá ítama arutáino. Aágoma Áánûqtunopake áíkuyo-kayukabaq kétimayimiye. ‘móra-nakoma ááiqa umá uyátáinaqa kemá min-náqá ayúwáanana matúq-matuq umá máiyataaqa amí-yábíké aáwaqa kemá aménúne. mitámá Áánûqtuni yópí wáiyé.’ téna Aágoma kétimayimiye.” téna Ítuma Yóáanemma kainapákáá timá ámikaiye. óq-aimma tiráiyé:

watáama Támánabaq áíkuyo-kayukayatabae.

⁸ “Támánabaq áíkuyo-kayukati kaqtó-nakoma Áánûqtunopake min-áíkomá wekáq agayaa. áqnáabaq-nakaraq anaaé-nakaraq naayóbáqá pukáimanibo íbêqa paá máí-nakoma wení amuné-áímmá mirá-uraiye: ⁹ keráwákáqá ummaa-yátááqá tíqa í-kánáámá pááq íma káonaune. ánibo keráwáqá áwáyoq-wayukaraa ommá kétimonaune. miráimanibo

keráwáqá taígani-qtataaqa makááe. mi-káyúkáma akáyáámá timá tíkáama kéitaune. ániibo mi-káyúkámá mirá kéte. ‘ketáámá Ítiráaeo-wayukataa máunatae.’ téta kétémanibo yemá íma mááe. ímiye. yemá paá Tááqtaani áíkuyo-kayukabike mááe. ¹⁰ anaaékaqa tíqa í-yátááqá mayánómma minnáyaba ikatíqa íoro. ítáaro. Tááqtaama keráwáqtí aúkápíke yaímma-wayukama ánná yimínîmma keráwáqá makáqma aónaniye. miráinaq ummaa-yátááqá tíqa í-kánáámá tiyááka-kanaabi mayánoe. miráimanibo keráwáqá tirummá amí-yátááqá paá yáqtokaiyana keráwáqtí puí-kánáaráq wínaq kemá anónnáma íráqô-meyamma matúq-matuq umá mái-yataaqa timénúne. ¹¹ ániibo náawabi aáqa wáinanama maamin-áímmá ítama arutaíno. Aágoma Áánûqtunopake áíkuyo-kayukabaq kétiye. ‘móra-nakoma ááiqa umá uyátenama yawwéqma puí-kánáaráqá wemmá íma mamá táíq íniye.’ téna Aágoma kétima-yimiye.” téna Ítuma Yóánemma kainapákáá timá ámikaiye. óq-aimma tiráiyé:

watáama Págamabaq áíkuyo-kayukayabatae.

¹² “Págamabaq áíkuyo-kayukati kaqtó-nakoma Áánûqtunopake min-áíkomá wekáq agayaa. min-nákómá tokóru-yakaa-puma téba-tebaqa áama yawíqmatama matokái-nakoni amuné-áímmá mirá-uráiyé: ¹³ kemá keráwáqtí márûqa káonaune. mi-márúkáqá Tááqtaani náápaan-abiqtataraq wáiyé. miráimanibo keráwáqá ketíwîqa yáqtoqma akoqnáá uréq kekáqá tirummá kétimeraq kekáq tirummá amíyamma íma aúpáqá kéyuwaae. móra-naqa Ááqtipaatima keqtábá téwai-nakoma keráwáqtê

máqe-uraiye. áraimma wemá ketáama wáráinaqiye. ánibo keráwáqtí aúkáapi mi-márúkáqá Tááqtaama máitaq Ááqtipaatima ikámôwana pukáiyé. mi-kánááráqá keráwáqá íma anaaé umátíkaraae. ¹⁴ miráimanibo yaímma-yataaqa íma íráqôniq kéoe. keráwápímmá yaímma-wayukama Págamabaqa máeta yemá Péiraama áaimma yáqtoqma akoqnáá kéoe. Péiraani áaimma mirá-uraiye. naayóbáqá wemá Péirakimma aráátiraiye. anaaékaq Péiraakini kaaqaari-áímmá Ítiráaeo-wayukama yiráá téna ‘maníkókáq waí-waamma agamá ákûq umákáá-kamma kanaaráq nánœ’ kétena ‘kumari-ááímmá kanaaráq ínoe’ téna kúmiq-yataaqa urááe. ¹⁵ mirá kéowata yaímma keráwápí máe-kayukama Níkórááítin-anna-wayukati táí-wataama ítama akoqnáá kéoe. ¹⁶ miráinaqa keráwáqá tirummá waéráaro. ímo miráinaqa pááqya-kanaabi keráwákáq yénúne. ánibo kemá tokóru-yakaa-puma tóyaupi matokáuna-punapo mi-káyúkâtê ááíqa ónúne. ¹⁷ ánibo náawabi aáqa wáinanama maan-áímmá ítama arutáino. Aágoma Áánûqtunopake áíkuyo-kayukabaq kétiye. ‘náawabi Tááqtaama uyátáinaqa wemmá mórama wíyôpake aáwaqa aúpáq wáimma aménúne. miráinaq kemá móra waayán-óqtámmá aménúne. min-óqtákáqá aúgen-awiqa agamaránúne. min-áwíqá íma móra-nakoma aónaniye. min-óqtámmô mayaína-nakoma wenamáa kanaaráq aónaniye.’ téna Aágoma kétima-yimiye.” téna Ítuma óq-aimma Yóáanemma timá ámikaiye.

watáama Táíyátáérabaq áíkuyo-kayukayatabae.

18 “Táiyátáérabaq álkuyo-kayukati kaqtó-nakoma Áánûqtunopake min-áíkomá wekáq agayaa. Áánûqtun áanikoma wenaúrakoma miráuma ira autakáá kéitana títaukoma miráuma óqtakaa óniq-irabi áwáarara karáíye. mirá-nákóní amuné-áímmá keráwáqtôpaq mirá-uráiye: ¹⁹ keráwáqá máqte-qtataariq on-ááímmá káonatuwaune. keráwáqá waayúkama tirummá káyimeq máqte-mayaima kaayoné umá mamá yíwáqnaa kéoe. kekáqá itáíq-itaiq umá yabíkáae. kemá káonaune. áqnáabaqa máqte-qtataakon áaimma miráuraamma íráqôniq uráámanibo íbêqa uyátá-maqma íráqôniq kéoe. ²⁰ miráimanibo móra-yataaqa íma íráqôniq kéoe. keráwáqá móra-inimma Yéteberimma ayúwáawana keráwáqtê máíye. min-íníkomá ‘amuné-ínímúne’ kétimanibo wemá ketí mayai-wáyúkábímmá kumari-ááímmá waraígáae téna káyiraatena maníkókáq agamá ákûq umákáá-kamma naígáae téna káyiraatiye. mirán-ááímmá minnâ kaaqaari kétima-yikaiye. ²¹ kemá kanáá améq wení kúmiq-yataapike waeraíkáae téq túnnamanibo wení kumari-áúyánámmá yuwánîn-aaqa paá kéitena arummá íma waékáíye. ²² itáaro. kemá aíqa í-yátáákáráq karígáráq min-íníkomá aménúne. ánibo náayuwabi min-íníkotê kumari-ááímmá waré máiya-kayukama yirummá íma waeréta yinaaéma íumakaiyaqa kanaaráq mi-káyúkama anómma yíqa í-yátáákáráq ummaa-yátááqá mórai q umá yemmá yiménúne. ²³ máqtemma wení iyápógaraq karínápó yíkamonata puínoe. miráinata máqtemma álkuyo-kayukama aónainoe. kemá máqte-kayukati yúyánákáráq yirummá yaímma

káonaune. ánibo keráwáqá móra-mora-yuti táaiqtaba meyammá timénúne. ²⁴ miráimanibo tébakaq-noininaukaqa Táíyátáérabaq máe-kayukayaba kétune. keráwáqá min-íníkoní yirááti-yataaqa íma waréra Tááqtaani arunóbáq máin-aaimma íma ítaraiyamma kemá káqon-ummaa-yataaqa keráwápímmá íma maránúne. ²⁵ miráimanibo mi-qtátááqá keráwáqá yáqtoraiyama mi-túpáámá kemá yénúna-kanaaraq yáqtoqma akoqnáá umá máero. ²⁶ ánibo móra-nakoma ááíqa umá uyátena wemá ketáaimma waqmé wéqéna wení kanaaráqá mó ánatainaqa kemá náápaamma ketibomá tiména mórai q umá wemmá aménana maa-marábí-wáyúkama wenáménáápáq mánoe. ²⁷ mútûq-yanapo mara táwéraq púbúyainikaa umá miraráá umá wení akoqnááma wániye. ²⁸ miráinaqa kemá nokáapaq-wiyoa anón-akoqnaakoni awaaméqá aménúne. ²⁹ náawabi aáqa wáinanama maamin-áímmá Aágoma áíkuyo-kayukabaq tin-áímmá ítama arutaíno.

3

watáama Tááritibaq áíkuyo-kayukayabatae.

¹ Tááritibaq áíkuyo-kayukati kaqtó-nakoma Áánûqtunopake maan-áíkomá wekáq agayaa. min-nákómá abapaké kaayaq-áágómá Áánûqtunopake abapaké kaayaq-wíyókáráq kématorena wení amuné-áímmá mirá-uraiye. keráwáqtí máqte-qtataariq on-ááímmá káonatuwaune. keráwáqtábámá yemá maará téta kéte. ‘maamin-áíkúyó-káyúkáráqá matúq-matuq í-yátááqá wáíye.’ téta miráimanibo ímiye.

keráwáqá pukurááe. ² keráwáqá itó éra tú wai-yátááqá yúwáaro. keráwáqtí máqten-aaimma paá wáena puínîqtababoa keráwáqá mamá akoqnáá oro. máqte-qtataaqa keráwáqá miráuraamma ketí Áánûqtun-aurakaqa móra arupú-yataariq owaq íaonaraune. ³ naayóbáqa maamin átê-wataama ítama yáqtokaiyama minnáyaba tirummá waéqma kéitera yabíqma akoqnáá oro. ánibo íma itó éqa miráuma moyá-nákóráá umá kemá yennamá keráwáqá mi-kánáámá ítimonano. ⁴ Tááritibaq keráwáqá yaímma-wayukama yíkaraamanibo yeráwáqtí unáákáqtôma kúmiq-yataaqtaba paí íma auqyíkaraiye. yemá mi-káyúkama kanaaráq mayánôpoata waayán-únákáqtomá mamaréta ketê uréire ínoe. ⁵ ánibo náawabi ááiqa umá uyátainaqa min-nákómá waayán-únákáqtomá umákanune. miráinaq matúq-matuq í-áwíq-wánnáábikémá wenáwíqa íma yawígáguyonune. ímiye. ketibon aúrakaqa wenáwíqa mûte yaúyéq Áánûqtuni kaqtó-wayukati aúbákáráq áwíqa mûte yaúyónúne. ⁶ náawabi aáqa wáinanama maan-áímmá Aágoma áíkuyo-kayukabaq tin-áímmá ítama arutaíno.” téna Ítuma Yóáanemmma tímá ámikáíye. óq-aimma tiráíye:

watáama Pírárépiabaq áíkuyo-kayukayatabae.

⁷ “Pírárépiabaq áíkuyo-kayukati kaqtó-nakoma Áánûqtunopake maan-áíkmá wekáq agayaa. aokaq-náqá árain-aai-naqa kíma Tébitin-annayaba yokáíye. mi-náápáákáráq oqtamá ituwaanana móra-nakoma íma keqnáámmá aúyaqmaraniye. ánibo oqtamá aúyaqmaraanana móra-nakoma keqnáámmá íma ituwaniye. min-aókáq árain-aai-nakoni amuné-áímmá mirá-uraiye. ⁸ máqten-aaimma

keráwáqá miráomma kemá káonatuwaune. ániibo keráwáqá aónaaro. keráwáqtí túbáqá kemá oqtamá makáunana ítuwe wáimma móra-nakoma kanaaráq íma aúyaraniye. kemá káonaune. keráwápímmá pááqyamma akoqnááma wáitaq ketáama kéware ketíwîqa íma kéwakaraae. ⁹ miráimanibo Tááqtaani álkuyo-kayukabikemma yemá mirá kéte. ‘ketáámá Ítiráaeo-wayukamune’ kétémanibo íma máeta itáaro. kemá mi-káyúkámá mamá keráwáqtí títaupi yiraayutaúmmá má-ayikaanata kemá keráwáqtábá tikáanna aónanoe. ¹⁰ máqte-marabi-kayukama makáqma móra aíqa í-kánáámá maa-márábáq yíniye. keráwáqá ketáama yáqtoqma yaákare tiwé uráápoaq mi aíqa í-kánáábímmá kemá yayáa tikánúne. ¹¹ kemá pááqya-kanaabi keráwákáqá yenúne. keráwáqá matoráiya-qtataqa yáqtoqma akoqnáá oro. móra-nakoma keráwáqtí íráqô-meyamma paábaq matuwaíyábá yáqtoqma akoqnáá oro. ¹² ániibo móra-nakoma ááiqa umá uyátainaqa kemá wemmá mamá ketí Áánûqtuni aokaq-nákóní arúkáá umá itó-umakaanana aokaq-náúkémá íma yáubatuwena keqnáámmá máápaqa kóiniye. wekáqá ketí Áánûqtun-awíqa agamaréq ketiboní márûkoni áwîqa agamaránúne. mi-márúkón áwîqa aúge-maruqa Yérútááre. mi-márúkómá ketí Áánûqtunopake kumínîmma wení márûkake yuwéna ketí aúge-tiwikote kumíniye. ¹³ ániibo náawabi aáqa wáinanama maamin-áímmá Aágoma álkuyo-kayukabaq tin-áímmá ítama arutaíno.” téna Ítuma Yóáanemma timá ámikaiye. Ítuma óq-aimma tiráiyé:

watáama Áréórátíabaq áíkuyo-kayukayabatae.

14 “Áréórátíabaq áíkuyo-kayukati kaqtó-nakoma Áánûqtunopake maan-áikómá wekáq min-nákómá árain-aikon áaimma máena Áánûqtukaq itáíq-itaíq umá yáqtorena wemá Áánûqtuma máqte-qtataaqa tarôq urái-waigoni áaimma máíye. min-nákóní amuné-áímmá keráwáqtôpaq mirá-uraiye: 15 keráwáqá máqte-qtataariq on-ááímmá kemá káonatuwaune. keráwáqá íma yaugikáá kéeq iraráá kégeq ímá kéoe. yaímma-wayukama yaugikáá o-káyúkámá keqtábá yúyánámmá kétaamanibo yemá kemmá tiwéqtáma kéyuwaawana minnágoma íma kárutaiye. yaímma káqo-kayukama kokoq umá Aokaq-Áágóqtábá kéiteta ketáaimma kéwaraae. minná íráqône. miráimanibo keráwáqá aúkámakaariq umá máa-yuma ôriq umá táígoniq kéoe. keqtábá itáíq-itaíq kéunataae kétémanibo keráwáqá Aokaq-Áágómmá márute awéqtama kéyuweq ketáaimma íkewaraae. kemá keráwáqá kokoq kéeraq Aokaq-Áágóqtábá kéitera q ketáaimma waráigáae téq kétune. 16 miráimanibo keqtábá keráwáqá ira-úrámá íma kégeq yaugiqá íma kéumagoe. keráwáqá paá pááqyamma iraráá kégaapoq ketóyaupike wiráátima wirakánáá kéune. 17 keráwáqá maará téq kéte. ‘ketáámá netuqyaan-ótámmá maréqtaa máqte-qtataaqa netuqyaa makáunatae. ketáámá móra-yataaqtabama íma aqtóráríq kéunatae.’ kétémanibo keráwáqá táí-yataapi mááe. keráwáqá áwáyoq-wayukama maéq túramma karopágitaq tiwapáá mááe. miráitaq kenamáárîq maami-qtátááqá íma kanaaráq

káonaae. ¹⁸ miráitaaq maami-túyánámmá keráwáqá kétimune. oótamma mamá íraqôniq ínétama paá agamá táwî-aayapaqa apibí kéumatuwai-yataaqa keqtôpake máyáaro. mayéqa keráwáqá móra-yataaqtabama íma tikánoe. tigaemá tiwaapááyaba waayán-únákáqtómá íma kúmiq-yataako paí auráinaq keqtôpake máyáaro. keráwáqtí karopaiyábá atóba-i-yataaqa keqtôpake máyáaro. mayéqa keráwáqá kanaaráq aónanoe. ¹⁹ kemá mikáyúkámá tikáimma yútiqa yímíqma anaaékaqa akoqnáá auránóe. kéqokeq-yaaimma mamá kárutayikaune. miráinaq keráwáqá tiyáátamma kuyéraq tirummá waéráaro. ²⁰ itáaro. kemá oqtaráqá itó-uma pagé-page kétune. náawabi ketáá iténa oqtamá itikainaqa wení naaúpaq wenôpaq uyábéma wetê nanúne. wetê aáwaqa naanana wemá ketê nániye. ²¹ ánibo náawabi ááíqa umá uyátainaqa wemmá timá áménana wemá ketê ketí náápaan-abiqtataraq maraq maína móraiq umá naayóbáqá kemá ááíqa umá uyátámatuweq ketiboní náápaan-abiqtataraq wetê maraq máqe-uraune. ²² náawabi Aáqa wáinanama maamin-áímmá Aágoma áíkuyo-kayukabaq tin-áímmá ítama arutáino.” téna Ítuma Yóáanemma kainapákáá timá ámikaiye.

4

Áánûqtuni márûkaq wenáwîqa múte yaútaae.

¹ minnáma ánatagitana kemá Yóáanema aónáúnama oqtamá ituwe Áánûqtuni márûkaq wáqe-uraiye. mimórá-áágómá kaapáúkaa kabámaraitaq itaúnama timá tímikaiye: “maakáq

uyuwo. anaaékaq pááq-ino-qtataaqa aráátenune.”
 téna tiráye. ² páátákáá Aágoma Áánûqtunopake
 ketê máqe-uraimma Áánûqtuni márûqa aónáúnama
 mórama náápaan-abiqtatama wáqe-uraitana móra-
 naqa mikáq maraq máqe-uraiye. ³ min-nákómá
 maraq máqe-uraimma aónáúnana miráuma
 kawaa-óqtákáá umá karogaromá tágaguraiye.
 móra-aabotayakoma wení náápaan-abiqtataraqa
 ikúyakaraitaq aónáúnama miráuma yaayána-
 oqtakoraa umá tágaguraiye. ⁴ miráuma móra-
 wayuka umá abapaké kaayaqté-kaayaqte náápaan-
 abiqtatagoma anó-naapaan-abiqtatagoni amakaqá
 yaúturaitana min-ábíqtátáráqá anó-kayukama
 móra-wayuka umá kaayaqté-kaayaqte anó-
 kayukama mikáq-maraq máqe-uraa. min anó-
 kayukama Áánûqtuma kéwaraa-kayukama kawáá
 kéoe. yeráwáqá waayán-únákáqtómá umátoreta
 áwáarara kai-kámóqá yiqnókáqá kúbeqtokaae.
⁵ anón-abiqtatarake aabayú yóráitana áama kétitana
 wíyôn-aama tiráye. anón-abiqtatagoni aúbáqá
 abapaké kaayaq-ómmá kúraqtokaawana kainíkáá
 kéeta wáqe-uraa. mi abapaké kaayaq-ómmá
 kúraqtokaama yetáaimma abapaké kaayaqá aágoma
 Áánûqtunopake wáye. ⁶ anó-naapaan-abiqtatagoni
 aúbáqá móra-yataaqa wáqe-uraimma miráuma anó-
 kayukama kaapókáá umá tágaguraiye.

ánibo anó-naapaan-abiqtatagoni aúkáapimma
 kaayaqté-kaayaqte-kamma maéwae kéo-kamma
 máqe-uraa. yeqtí yúrakoma netuqyaa wáena
 yóíparaa yinaaépaqa yawááq-uraiye. ⁷ áqnáabaq
 maéwae kéo-kamma áwáábiq anó-putiraa (arááyane)
 uráye. anaaé maéwae kéo-kamma miráuma awaiq-

púrúmákáákóráá uráíye. mamá mikáq maéwae kéo-kamma miráuma waayúka óíkaa uráíye. mamá írêq-kamma akikígómá arabêna uréire iníkáá uráíye. ⁸ mi kaayaqté-kaayaqte maéwae kéo-kamma máqtemma móra-mora-waigoma abapaké móra yááyamma wáqe-uraiye. miráuraitana netuqyaa-yúrámmá yúbaqa yirunóbáq amegaaráq yawááq-uraiye. ániibo wágáágaraq nokáakaraqa maará téta tíq-tiq kéoe:

“aokaré. aokaré. aokaré.

uyátárain-Aanuqtuma máqten-akoqnaama yokáimma
naayóbáqá wemá máqe-uraimma íbêqa
máena anaaékaqa íniye.”

téta yemá í-aageta mirá kéte. ⁹ mi maéwae kéo-kamma yemá Áánûqtukaq náápaan-abiqtataraq yaaguyabí-yataaqtaba wení tágama-yataaqtaba téta wemmá matúq-matuq umá mái-nakoma “tíkáiye” tirááe. ¹⁰ ániibo maéwae kéo-kamma maará téta móra-wayuka kaayaqté-kaayaqte anó-kayukama matúq-matuq mái-Aanuqtuma náápaan-abiqtataraq wenaúbáq tipaké agéq mimórá táoqa yeqti áwáarara kai-kámóqá náápaan-abiqtatagon aúbáq kéiyaabotuweta maará téta kéte:

¹¹ “ketáái uyátaráana-nako! ketáái Áánûqtuo!

ení aúyánánápó máqte-qtataaqa tarôq uráánae.

máqte-qtataaqa emá tarôq uráanaboana
tágama-yataakaraq yaaguyabí-yataakaraqa
akoqnáágaraq emá kanaaráq mayánóne.”

maará téta tirááe.

5

*móra aúba-wannaama aúyaqmakaawana Yóáanema
aónaraiye.*

1 ániibo ayáánurapaqa Áánûqtuma náápaan-abiqtataraq maraq máin-aukapaqa aónáúnana móra aúba-wannaama wáqe-uraiye. mi-kánnáágóni arunóbáqá amegaarákáráqá agamatán-áímmá wáqe-uraiye. ániibo abapaké kaayaq-aráátá-káwéqá minnánapo arááparaiye. 2 ániibo móra akoqnáa-kaqto-nakoma Áánûqtunopake anókaq ááyama téna tiráiyē: “náawaq íráqô-naqa máenawaq kanaráq maa-kánnáámá maténa káwékomma aukáqma agatáníyô?” téna Áánûqtunopake kaqtó-nakoma tiráiyē. 3 miráimanibo mórama Áánûqtuni márûkake-nakowabi mórama maa-márábíkē-nákówabi mara-áménáápákē-nákómá íma kanaaráq maami-kánnáámá agatétabi yorautíniye. 4 abáá ománibo móra-nakoma íráqô-naqa kanaaráq máimma íaonaraapoana móra-nakoma mi-kánnáámá íma kanaaráq agaténa yoráutaiye. minnáyaba kemá tirummá itaq ibiqá yakáune. 5 ániibo móra-wayuka kaayaqté-kaayaqte anó-kayukabike kemmá timá tímikaiye: “emá íma ibiqá yarao. itáaro. móra-nakoma Yútaa-wayukabike áwáábiq-putiraa umá (arááyane) ááiqá uyátáraiye. wemá Tébitin-annabike áai-nare. wemá wenamá káwéqá aukátuwena maami-kánnáámá agatáníye.” téna móra anó-nakoma Ítuqtaba kemmá timá tímikaiye.

Yóáanema tip-típi-araaqa aónaraiye.

6 náápaan-abiqtatagaraq kaayaqté-kaayaqte maéwae kéo-kamma aukáapimma anó-kayukagaraq mórama tipí-típi-araaqa aónaraune. ikámaraawana púinikaa umá íto-uma máqe-uraiye. mi-típí-típí-aráákómá aqnókáq abapaké kaayaq-áwáyáámmá waéna abapaké kaayaq-áúrámá wáqe-uraiye.

minnáma yetáaimma abapaké kaayaq-áágómá
Áánûqtunopake máqte-marabaq timáyíkaraiye.

⁷ wemá náápaan-abiqtataraq uyáyoqmena uténa
min-nákóma mibáq maraq máin-ayaanurapake mi-
kánnaámá matáiyé. ⁸ wemá maami-kánnaámá

maténa kaayaqté-kaayaqte maéwae kéo-kamma
móra-wayuka umá kaayaqté-kaayaqte anó-
kayukagaraq tipi-típi-araakoni aúbáq yipaq agoaq
aónaraune. máqtemma anó-kayukama móra-mora-
yuma imá yawáámma matoréta móra kugáíqma
áwáarara kain-óqtákáá matokááé. ánibo kugáíqma-
yataapimma átê-akuq-umuma ógikaiye. yetáaimma
Áánûqtuni aokaq-wáyúkátí nunamummá wáiyé.

⁹ ánibo yemá aúgen-ima maará téta tirááé:

“emá íráqô-naqa kanaaráq máanaboana maami-
kánnaámá kanaaráq mayé káwéqa
aukáqtuwanone.

yé ikámôwaa pukáane.

keqtáá ení naaenápó meyanîq uráanae.

waayúkama máqten-annabike máqten-aaipeke
máqten-aukaq-yugaraq máqte-marukake-
kayukama

¹⁰ emá mamá yemmá ketáái Áánûqtuni anó-monoq-
wayukama aúqyíkaraanama maa-marábí yabi
ínoe.”

téta tirááé.

*tipi-típi-araakon áwîqa máqtemma múte
yaguyakááé.*

¹¹ kemá Yóáanema keqnáámmá aónáúnama
maéwae kéo-kamma móra-wayuka umá kaayaqté-
kaayaqte-wayukagaraq taígani kegéba ayuraa kaqtó-
wayukagaraq Áánûqtunopake náápaan-abiqtatama

ikúma yaútureta yáama ítaraune. ¹² yemá ááyama anókaq téta tirááe:

“maa-típí-típí-arááqá naayóbáqá íkámôwana
pukáimma wemá kanaaráq akoqnááma
mayéna máqten-iraqo-qtataaqa mayéna
itaí-yátááqá mayéna náápaamma mayéna
yaagumá mayéna tágama-yataaqa mayéna
aúgau mayéna wemá kanaaráq mayániye.”

téta tirááe. ¹³ ánibo kemá Yóáane máqte-qtataaqa
Áánûqtuma tarôq urái-qtataakoni yáama ítaraunama
máqte-qtataaqa Áánûqtuni márûkaq wái-qtataaqa
maa-márábí wái-qtataaqa mara-áménáápáq wái-
qtataaqa únópí wái-qtataaqa máqte-qtataaqa máqten-
aukapaq máqten-aukapakoni arunóbákáráq wái-
qtataakoma itaúnata maará téta tirááe:

“náápaan-abiqtataraq maraq mái-nakokaq tipi-
tipi-araakote kenákáráq ketáámá túgau
aqmá ketáámá yaagumá kémauna
kenákátí tágama-yataaqtaba kenákátí
akoqnáá-yataaqtabagaraq matúq-matuq umá
kétunatae.”

téta máqtemma tirááe. ¹⁴ miráinata kaayaqté-
kaayaqte maéwae kéo-kamma maará tirááe:
“áraimma waino.” tíyata móra-wayuka umá
kaayaqté-kaayaqte anó-kayukama yipaq agéta
Áánûqtuyaa Ítuma yenákáráq nunamummá kététa
yenákátí yíwîqa múte yaútae.

6

*tipi-típi-araaqa Ítuma abapaké móra-kaweqa yamá
aráápamaraan-auba-wannaama aukákaiye.*

¹ kemá Yóáane aónáúnana tipí-tipí-araakoma abapaké kaayaq-káwéqá yamá aráápamata-kannaama maténa áqnáabaq móra-kaweqa aukákaiye. aukáitaq itaúnama kaayaqté-kaayaqte máqe-urai-kapike móra-maqe-urai-kakoma aamá ti-wáígómá wíyôn-aaraa téna tiráiyē: “maabáq iyo.” ² titaq keqnáámmá aónáúnama waayán-ótímá móra-naqa min-ótí ámûraaq aónaraune. min-ótí ámûraaq mái-nakoma imá matóraitata móra uyátáni-kamoqa ámikaamma miráuma móra-nakoma ááiqá umá uyátarai-naqa améwaokaa-kamoqa ámikaae. miráitana wemá ááikaq kóurena netuqyaan-ááíqá umá uyátaniye. ³ ánibo tipí-tipí-araakoma mikáké kaayaq-káwéqá aukáitaq itaúnana anaaé máqe-urai-kama ááyama tiráiyē: “maabáq iyo.” titaq ⁴ aónáúnana káqomma karogaron-ótímá imaamu-wámá pááq uráiyē. miráitana móra-naqa ámûraaq mái-nakoma wemá akoqnááma maténa maa-márábí-káyúkátí kaayoné-yátááqá paábaq matuwáinata yegáráqá káqo-kayukama yíkaminoe. miráinata wemmá ááiqá í-tókórú-yákáá-púmá ámikaae. ⁵ ánibo tipí-tipí-araakoma kaumo-káwéqá yamá aráápamata-kannaama aukáqtúwáitaq itaúnana mamá mikáq máqe-urai-kama ááyama tiráiyē: “maabáq iyo” titaq keqnáámmá aónáúnama abugtán-ótí ámûraaq mái-nakoma móra yainái-yátááqá (tikérima) ayáápí matokáiyē. ⁶ ánibo kemá itaúnama maéwae kéo-kakon aúkáapike móra-aikoma aamá téna maará-tiraiye: “móra kamáábauma móra-taoq-meyanawíqa kéaae. móra kaatopébauma móra-taoq-meyanawíqa kéaae. abo matawékaraq wááéni-nomma íma táwîq oro.” téna matawékaraq wááéni-

nomma Áánûqtukaq amí-yátáárîq umá ámenibo “íma táwîq oro” tiráiyē.

⁷ tipí-típi-araakoma kaayaqté-kaayaqte-kaweqa min-áúbá-wánnaráq aráápamatama aukátúwáitaq itaúnana írêq-maewae-keo-kamma ááyama tiráiyē: “maabáq iyo.” titaq keqnáámmá ⁸ aónáúnama eqábu-otima min-óti ámuúraq mái-nakoni áwîqa “puí-yátááqá” téta ááyaraawaq aónaraune. ániibo anaaé waqmé “aítabaq” pukáa-kayukati márûpaq iráiyē. yenákámá “puí-yátááqá aítabakaraq” náápaamma mamá aarawaamá máqte-marabake kaayaqté-kaayaqtepike móra-aayapaq-wayukama yíkaminoe. yeráwáqá tokóru-yakaa-punapo puyéta yáama káyainata puyéta karímá kémayeta puyéta marabín-ábááq-wámmá yíkamma puínoe. ⁹ tipí-típi-araakoma móra-tiyaapaq-kaweqa yamá aráápamata-kannaama aukátúwáitaq aónáúnama yaímma pukáa-kayukati yimammá aónáúnata Áánûqtukaq amí-yátááq-yááréráqá aménáápáqá máqe-uraae. naayóbáqá mi-káyúkámá Áánûqtun-aama yáqtoqma akoqnáá uréta timáe uréire kéowata namuro-wáyúkámá yíkamowata pukááne. ¹⁰ min-ímákómá yááyama anókaq tirááe: “uyátaráana-nako, aokaq abo árai-naqa é máane. ániibo náaraq umá kanaaq yáwínaaq maa-márábí káyúkama mamá yainé tíkakaa-waigoni anónnáma yemmá ánná yimínónô?” téta tirááe. ¹¹ ániibo máqtemma ayáqtááqa waayán-únákáqtómá káyimena maará téna timá yímikaiye: “keráwáqá pááqya-kanaama aagaaro. anaaékaqa keráwáqtí namuro-wáyúkámá keráwáqtí móra-mayai-wayukagaraq túbâqawaayugaraq yíkamowata pukáániq mórai q umá tíkamowaq keráwáqá

pukááe. anaaékaqa yeráwáqá yoráuma kanaaráq
ánatagiyana namuro-wáyúkámá yeráwáqti
anónnáma mayánoe.

¹² ánibo tipí-típi-araakoma abapaké móra-
kaweqa yamé aráápamata-kannaama aukáqtúwáita
keqnáámmá aónáúnama maa-márábímmá anó-
maruma yuráíye. ánibo aabaúgómá mamá waéqma
abutámmá aúqma naayó-tópóqón-únákáá uráíye.
ánibo wíyôkoma mamá karogaromá auréna
naaegóráá uráíye. ¹³ ánibo aabayákákémá
wiyóqá yaráqmena marabí kuturáama miráuma
kaben arammá ábu íkaraitana uwáágoma yoqmá
arari umátúwáinikaa umá arammá marabí
kukurááe. ¹⁴ aabayákógáráq ánatama yuwiqá
yawátáma útínikaa umá útúmena kóuráíye. ánibo
máqtemma anugógáráq únópí máqten-aukapaq
yaúturai-marukogaraq arari umá yarákááe. ¹⁵ maa-
márábí anómma yabíkáa-wayukama anó-kamaani-
kayukagaraq ááiq-wayukati kawáá-wáyúkágáráq
oótamma netuqyaa makáa-kayukagaraq yíwîqa wái-
kayukagaraq kaqtó-mayai mayáa-kayukama ápéqa íma
mayéta ápéqa mayéta o-káyúkágáráq muríanóbáq
abo anón-anugoni óqtan-ainobaq máqtemma aúpáq
aúyokaae. ¹⁶ ánibo anón-anugoraq anón-oqtakokaq
kááyeta maará-tiraae: “mapámera tímúraataa ya
yawááq éra áúgugu umátíkáaro! anó-naapaan-
abiqtataraq máí-nakoni aúrakaqtaba tipí-típi-araakoni
áyaqtaba áúgugu umátíkáaro! ¹⁷ yenákátí anó-
yiyamma yínna-taoqa íbêqa pááq kéipoata náawaq
kanaaráq itó-uma akoqnáá kéena minnágoma
uyátaniyo?” téta tirááe.

7

*Ítiráaeobake netuqyaa-káyúkámá Áánûqtuni
awaaméqá matááe.*

¹ minnáma ánatagitaq aónáúnama kaayaqté-
kaayaqte Áánûqtunopake kaqtó-wayukama maa-
márágóní téba-tebaq itó-uraae. yemá maa-márágóní
kaayaqté-kaayaqte-aayakaq yáqtoakaama móra maa-
máráwábi únónábi yaawábi uwáá yoqamá íma
matuwániye. ² ánibo káqomma Áánûqtuni kaqtó-
nakomma aónáúnana aabaúma utain-áúkápáké
iráiye. matúq-matuq umá mái-Aanuqtuma wení
awaaméqá mamé iráimma wemá anókaq ááyama
kaayaqté-kaayaqtema Áánûqtunopake kaqtó-
wayukama akoqnáama matéta maa-márágáráq
únókáráq mamá táíq ínéta o-yúyábá téna ³ wé mirá-
tiraiye: “keráwáqá kabe-kabe umá maa-máráwábi
únónábi yaayúrábi íma mamá táíq oro. áqnáabaq
ketáái Áánûqtuni mayaí-wáyúkátí yúwáayakaq
awaaméq-yátááríq umá yikánúnatae.” téna tiráiye.
⁴ ánibo kemá itaúnata aarawaamá awaaméqá
máýáamma yoraútówaq ítaraune. miráuma Ítiráaeo-
wayukabike máqten-annabike netuqyaa-káyúkáráq
(144,000) awaaméqá makááe. ⁵ miráitana
Yútaan-annabikema netuqyaa-káyúkámá (12,000)
Arúbenin-annabikema netuqyaa-káyúkámá (12,000)
Kááatin-annabikema netuqyaa-káyúkámá (12,000)
⁶ Ááatan-annabikema netuqyaa-káyúkámá (12,000)
Náábatarin-annabikema netuqyaa-káyúkámá
(12,000) Manáátaan-annabikema netuqyaa-
káyúkámá (12,000) ⁷ Tímionin-annabikema
netuqyaa-káyúkámá (12,000) Aríbaen-annabikema

netuqyaa-káyúkámá (12,000) Íqtakaan-annabikema
 netuqyaa-káyúkámá (12,000) ⁸ Tébirunin-
 annabikema netuqyaa-káyúkámá (12,000)
 Yótêbin-annabikema netuqyaa-káyúkámá (12,000)
 Péqtimaanin-annabikema netuqyaa-káyúkámá
 (12,000) máqtemma mi-káyúkámá Áánûqtuni
 awaaméqá matááe.

netuqyaa-káyúkámá Áánûqtun anaaé wakááe.

⁹ minnáma ánatagitana keqnáámmá aónáúnama
 netuqyaammá aarawaamá áíkutaama móra-
 nakoma yemmá kanaaráq íma yorautíniye.
 máqtemma mi-nóínín-aúkáká máqte-marabakema
 ókon-okon-augaraq máqten-aipike-kayukama
 máqe-uraae. yemá máqtemma anó-naapaan-
 abiqtatagon-aubaqa tipí-típi-araakon-aubaqa itó-uraae.
 yemá ayáqtááqa waayán-únákáqtómá umáreta
 iyáápinma kóbén ánáraa-qtataaqa matoréta máqe-
 uraae. ¹⁰ yemá anókaq ááyama téta tirááe: “ketáái
 Áánûqtuma anó-naapaan-abiqtataraq máitana tipí-
 típi-araakoma yenákáráké keqtáá yauwéqma
 tiwiráí-yátááqá kéíye.” téta tirááe. ¹¹ ánibo
 máqtemma Áánûqtunopake kaqtó-wayukama
 náápaan-abiqtataraq yaútûmareta móra-wayuka
 umá kaayaqté-kaayaqte anó-kayukagaraq kaayaqté-
 kaayaqte maéwae kéó-kakaraq ikúma yaútûraae.
 náápaan-abiqtataraq yipaq agéta Áánûqtukaq
 nunamummá maará téta tirááe:

¹² “áraíne. mirá waíno.

ketáái Áánûqtuqtaba aúgaugaraq timukaráq matúq-
 matuq umá kémaraunatae.

wenaúyánápíké tágagitababoaqtaa máqte-qtataaqa
aúyánápí kéitaipoaqtāa wenáwîqa matúq-
matuq umá yauyónúnatae.

wemmá mûtûq-yaaguyabi-yataaqa áméro.

máqten-akoqnaagon áaimma máena wenáwîqa
matúq-matuq umá yauyónúnatae.

áraiqtābae. minnáma waíno.”

téta tirááe.

íbêqa min-ánná-wáyúkátí yîqa í-yátááqá ánatagiye.

¹³ ánibo mórama anó-nakoma timá tímikaimma:
“mi-káyúkámá ayáqtááqa waayán-únákáqtôma
umátokaamma yemá náayubiyo? ánibo yemá
náan-aukapakenaq irááo?” titaq ¹⁴ kemá yuwéqma
maará téq timá ámikaune: “ketí anóko, enamáárîq
emá káonaane.” túnana wemá timá tímikaiye:
“yemá mamin-ánnámá aîqa í-kánáábíké anómma
yútiq-yataaqa mayéta ummaa-yátááqá matááe.
ánibo yemá tipí-típi-araakoni naaeráké yeqtí
unáákáqtôma tete uráawana yeqtí unáákáqtôgoma
waayámmá aúkáiye.

¹⁵ miráipoata yemá Áánûqtuni náápaan-abiqtatagoni
aúbáqá itó kéoe.

ánibo wágááwa nokáámma wení aokaq-náúpáqá
wekáq nunamummá kéitāae.

miráitana Áánûqtuma náápaan-abiqtataraq máena
wemámáárîq yemmá mayi yuwániye.

¹⁶ miráinata yemmá ókaraq yáama íma yéna ke-
qnáámmá nonáá íyikena ínoe.

ánibo aaqá íma kautéta móra-yataakoma yúraqa íma
amanna kuyikániye.

¹⁷ tipí-típi-araakoma náápaan aúkáapi mái-nakoma
yeqtí kawáá-náqá máníye.

wemá poqnommá wáinabaq yiwíqme wínata
 nokópíké aúwaraimma mayánoe.
 miráiyana Áánûqtuma wenamáárîq yúrapike máqte-
 yiqnuma ayúnikaniye.”
 téna anó-nakoma timá tímikaiye.

8

*tipi-típi-araaqa Ítuma abapaké kaayaq-káwéqá
 yamáta-kannaama aukákáye.*

¹ tipi-típi-araakoma abapaké kaayaq-káwéqá
 yamá aráápamata-kannaama aukáqtúwáitanama
 mikáké Áánûqtuni márûpaq pááqyamma ayáqtáá-
 kanaama íma aamá pááq uráiyé. ² kemá Yóáane
 aónáúnata abapaké kaayaq-káqtó-wáyúkámá
 Áánûqtun aúbáq abapaké kaayaq-wéróq-ánámá
 yímikaae.

³ ánibo káqomma Áánûqtunopake kaqtó-
 nakoma Áánûqtukaq amí-yátááqá ámê-qtaregoni
 waaqókákq ya itó-uraiye. wemá áwáarara kai-
 yáwáámmá íráqôn-akuqa í-yátááqá matokáiyé.
 yemá íráqô-kuyumma í-kánámá ámikaamma
 Áánûqtuni aokaq-ááráwáátí nunamummá mamá
 yorupamá náápaan-abiqtataraq maraq mái-
 nakoni aúbáq áwáarara kain-óqtá-tááréráq agamá
 ákûq umákanena uráiyé. ⁴ ánibo íráqô-kuyun í-
 kánágóní úmûkogaraq Áánûqtuni aokaq-ááráwáátí
 nunamukógáráq yanaa uténa Áánûqtun-aubake
 kaqtó-nakoni ayáápike yuwéta Áánûqtunopaq yanaa
 utarááye. ⁵ mi-káqtó-nákómá íráqôn-aku-kana-
 taapeqa maténa Áánûqtukaq agamá ákûq umákai-
 irabike iráámma kúrakena mi-táápápímmá maqmqá

ógiqmarena maa-márábí iyaabótúwáitana kukáiyē.
iyaabótúwáitana wíyôn-aama téna áa kááyaitana
abayú kéyoraitana márûma yokáiyē.

*kaayaqté-kaayaqte Áánûqtunopake kaqtó-nakoma
werôq-anabike werôqa yurááē.*

⁶ abapaké kaayaq-káqtó-wáyúkámá
Áánûqtunopake abapaké kaayaq-wérôq-ánámá
matóráama werôqa yínéta mamá yokaa urááē.
⁷ ániibo áqnáabaq móra-kaqto-nakoma wení werôqa
yitana kaágáráq iragógáráq naaégáráq marabí
iyaabótúwáawana kuqturááē. máqte-tama kaumo-
áúkápáq móra-aayapaq iragómá kágitana máqten-
aapepaaqa iragómá karáiyē. ⁸ anaaékaq-kaqto-
nakoma wení werôq-anabike werôqa yumátúwáitata
anón-anuma íramá kainíkáá umá iyaabótúwáawana
únópí kukéta kaumo-áúkápáq móra-aukapaqa
waéqma naaemá aúkáiyē. ⁹ únópí máqten-auwaraiq-
kamma máimma kaumo ánnáiq owana móra-annama
pukurááē. únópí-káárégómá kaumo ánnáiq owana
móra-unopi-kaare-annama mamá yokíkuraiyē.
¹⁰ má mikáq-káqtó-nákómá wení werôq-anabike
werôqa yumátúwáitana mórana wiyókómá iraráá
kamá ómmá kúraqmena wiyôpake marabí kukéta
máqte-nokoma kaumo ánnáiq owana móra-anna-
nopikaraq poqnopíkáráq kuturáiyē. ¹¹ wiyóqá
wíyôpake yaráqmena kúmî-waigon áwîqa “aabígaraq-
irae.” minnágón-aaimma nopí kukétaboata ikaaqa
kétiyē. kaumo ánnáiq owana móra-anna-nomma
waéqma ikaaqa-ánnáiq urétaboata netuqyaammá
mi-nómmá yaqnáa-káyúkámá pukááē. ¹² ániibo
káqo-kaqto-nakoma wení werôq-anabike werôqa
yumátúwáitana aabaúma wíyômma máqtemma

wiyóqá mamá kaumo ánnáiq owana móra-annaiq mirá-uraae. móra-aukapaq aabaúgáráq móra-aukapaq wíyôkaraq máqte-wiyokogaraq móra-aukapaq kumayuqá aúkááe. miráitana wágáá-kanaagaraq nokáa-kanaama kaumo-kánáábíké móra-aayapaq íma tágaraiye. ¹³ miráimma ánatagitaq kemá aónáúnana mórama anón-akikigoma méyábáq aabayákáq arabéna uréire uráiyé. miráitaq itáúnana anókaq ááyama tiráiyé: “tirunô. tirunô. maa-márábi máa-noinin-aukaqa tirummá mayikáune. miráitata káqomma kaumo-káqtó-wáyúkámá Áánûqtunopake yeqtí werôq-anabike werôqa yónáae temmá anómma yútiq-yataaqa aarawaabí pááq íniye.” téna anókaq ááyama tiráiyé.

9

óqa kaumo-káqtó-wáyúkámá Áánûqtunopake yeqtí werôq-anabike werôqa yurááe.

¹ móra-tiyaapaq-kaqto-nakoma Áánûqtunopake wení werôq-anabike werôqa yitana mórama wiyókómá wíyôpake yuwéna marabí kukáitaq aónaraune. ánibo áítabaq abéyúmmá íma wáiq kíma ámikaae. ² miráitana wemá min-áítábáq ituwaitana úmûmma utaimmá anón-iragoni úmúkaa utaráiyé. min-áítánóbáké utain-úmúkómá abaúgáráq uwáágokaraq mamá kumayuqá aúkááye. ³ netuqyaa-tái-wámmá pítaqa min-úmúpíké yuwéta marabí kukááe. miráitata yemá akoqnáama matáama miráuma uwabaaikóní akoqnáaraq umá matááe. ⁴ ánibo yemá maará téta aamá matááe: “karaatatááqá íma namá

ánatera máqte-qtataaqa maa-márábí karútaina-
yataarabi yaamé íma namá ánataaro. miráimanibo
mi-káyúkámá yúwáayakaq Áánûqtuni awaaméq-
yátááqá íma matáiya-kayukama yenamáa yúpuyoro.
⁵ maa-káyúkámá yíqa í-yátááqá móra-tiyaapaq-
wi yokon-arupi yimínômanibo yemmá íma yíkamma
púyoro.” téna maan-áímmá mataáe. ániibo mi-
kákómá waayúkama anómma yíqa yímikaimma
miráuma uwabaaikómá yúpuitata yíqtaba oníkáá
uráíye. ⁶ mi-kánááráqá waayúkama puíáqtábá
abáá-inomanibo íaonano. mi-kánááráqá áraimma
puí-yátááqtábá ôriq umá yikánîmanibo puí-
yátáákómá yeqtôpake péqmare kóiniye. ⁷ kemá
mi-pítááqá aónáúnama oótigoma ááiqa ínena
yokaa iníkáá urááe. yeqtí yiqnókómá áwáarara
kain-óqtákáá-kámóqá urááe. yóíkoma miráuma
waayúka óíkaa uráíye. ⁸ yiqnótáugoma ayáqtááqa
miráuma aaratí yiqnótáuraa uráíye. ániibo
yíwáyaakoma miráuma anón-awaabiq-putigoni
(arááyane) áwáyaakaa uráíye. ⁹ yíqtaaraqa aakaqá
akoqnáá umá (káápaaraa) kúberaawana yaáyákoma
miráuma netuqyaan-áyárémmá oótigoma kúma
ááiqaq yabitimáena kéwitana kabámînikaa umá
wenáama anókariq uráíye. ¹⁰ yemá uwabaaikóní
améráakaa umá uwaaqá yiméráan aqtórâq wáqe-
uraiye. yetiméráapi waayúkama yúpui-akoqnaama
móra-tiyaapaq-wiyokoni-arupi wáqe-uraiye. ¹¹ yeqtí
yabíkái-naqa wemá min-áítábâq abéyúmmá íma
waéna kaqtó-naqiye. Íbaru-wayukati yáabimma mi-
káqtó-nákóní áwîqa Áábaronie. ániibo Karíki-aipimma
Aapóronie. ¹² áqnáae-tiru-kanaama ánataguraimanibo
kaayaq-tírú-kánáámá anaaéqaq pááq íniye.

abapaké móra-kaqto-nakoma wení werôq-anabike werôqa yuráie.

¹³ abapaké móra-kaqto-nakoma wení werôq-anabike werôqa yumátúwáitaq itaúnana kímora-ama kaayaqté-kaayaqte-yaummatapike kaayaqté-kaayaqte óqtan-awayaakoni aúkáapimma Áánûqtukaq amí-yátááqá âmê-taareraqa áwáarara kain-ótáq-táárémá Áánûqtun aúbáq min-ámá ¹⁴ abapaké móra-kaqto-nakomma timá-amitana wení werôq-anama matórái-waigoma timá ámikaiye: “Áánûqtunopake kaayaqté-kaayaqte kaqtó-wayukama anó-nomma Yúpárêti-nokaq ánnáma matáamma emá kanaaráq iyúwénata kóro.” téna timá ámikaiye. ¹⁵ wemá Áánûqtuni kaayaqté-kaayaqte-kaqto-wayukama iyúkaimma yemá yokaa éta máqtemma aarawaamá mamá kaumo ánáaiq owata móra-annama yíkamiyata puínoe. mi-káqtó-wáyúkámá yemá mi-kánááyábá mi-túpááyábá mi-kíyóqtábá min-áúqtábá yokaa uráaqtababoata yemmá iyúkaiye. ¹⁶ ánibo oóti âmûraaqa ááiq-wayukama máa-kayukama netuqyaa táwîgani (200 mírioni) kegébâ ayuraa pááq uráie. miráitaq nôraq umábiyo téq ítaraune. ¹⁷ ánibo kemá miráuma kaikáá umá min-ótímá aónáúnata waayúkama min-óti âmûraaqa máe-kayukati yúyawaakoma mirá-uraiye. waayúkama akoqnáá-puyaqa kúbekaama iragóráá tágama yóikomma eqábuma miráuma-wayukama máqe-uraae. máqten-otigoni aqnómmá miráuma anón-awaabiq-putima (arááyane) aqnókáá uráie. ánibo yóyaupike abááq-íragógaráq úmûkogaraq uwaaq-áítógaráq yá-uraae. ¹⁸ maami-káúmó-táwí-yátáákáké máqte-kayukama kaumo ánnáiq owana

móra-annama yíkamowata pukááe. miráowana min-íragógáráq úmûkogaraq uwaaq-áitógáráq oótigoni yóyaupike pááq-umayikaraae. ¹⁹ máqten-otigoni akoqnááma yóyaupikaraq yiméráapikaraq wáqe-uraae. yiméráakoma miráuma iraakabayaakáá uráitana óq-aqnomma wáqe-uraiye. miráitata minnárake waayúkama kényupuiye. ²⁰ máqtemma káqo-kayukama maami-káúmó-táwí-yátáápíkémhá ípukaama yemá yirummá íwaereta yemá iyáánapo tarôq o-qtátáákómá yinaaémma íyumakaraae. ímiye. yemá waátágokaq aágokaraq tíq-tiq kéeta yemá mi-qtátáákómá áwáarara kain-óqtánápógáráq paá óqtanapogaraq yaanapógáráq iyáánapo tarôq o-qtátáákókáq yúyánámmá kémaraae. mi-qtátáákómá aúramma íaonena aamá íitena uréire íurai-qtataaqa máqtemma yaaguyakááe. ²¹ mi-káyúkámá yaímma-wayukama yíkamma puyéta uwaatagááníq éta kebó-yátááqá waréta moyámmá mayéta uráámanibo mi-qtátáákóqtábá íma yirummá éta waékááe.

10

Áánûqtunopake kaqtó-nakoma Yóóanemma aúba-wannaama ámitana naráíye.

¹ mirái-qtataaqa ánatagitaq aónáúnana mórana akoqnáá-kaqto-naqa Áánûqtuni márûpake kukáíye. wenaúraqa konnámmá aqména aabotáyákómá aqnókáqá yaútúraiye. óíkoma tágama aakáá karáitana aítaukoma miráuma arúmmá kamá yaútínikaa uráíye. ² wemá pááqyan-auba-wannaama ayáápimma matokáitana min-áúbá-wánnáágómá agátátuwe wáqe-uraiye. wemá ayáánurapaq-aitauqa árûqma únópi maréna ayáánepaq-aitauqa

árûqma paá marabáq makáíye. ³ ániibo wemá anókaq wááqa yimmá miráuma anón-awaabiq-putiraa (arááyane) umá wááqa yuráíye. wemá miráuma wááqa yitana abapaké kaayaq-wíyón-áámá kabámitata tirááe. ⁴ mi-wíyón-áámá timátúwáitaq kemá min-áímmô timmá agayánáae téq únana Áánûqtuni márûpake móra-aikoma maará-tiraiye: “min-áímmá abapaké kaayaq-wíyón-áará timmá minnáma aúyánápi matoraa. aúba-wannaabimma íagayaa.” téna tiráíye. ⁵ ániibo mi-káqtó-nákómmá keqnáámmá kemá aónarauna-waigoma únópikáráq marabákáráq itó-uma máena ayáánuramma múte yaútaiye. ⁶ miráitana wemá matúq-matuq umá kémai-nakoqtaba mi-káqtó-náqá wenáiyaba tikáiyana akoqnáá umákaikaae téna tiráíye. Áánûqtu wíyôma máqte-qtataaqa mipí wáitana maragáráq máqte-qtataaqa mibáq wáitana únókáráq máqte-qtataaqa mipí wáitana wemá tarôq uráíye. Áánûqtuni kaqtó-nakoma tiráíye: “awé-í-kánáámá ánataguraiye. ⁷ anaaékaqa abapaké kaayaq-káqtó-nákómá Áánûqtunopake wení werôq-anabike werôqa yumátúwáitana wááqa yínéna ínna-taoqa Áánûqtuni aúpáq-áúyánámmá wení amuné-wáyúkámá átê-wataabi timá yímikaimma abarokáq pááq ínana tiráátiniye. ⁸ ániibo min-áíkómá Áánûqtuni márûpake ókaraq timá tímikainiq umá keqnáámmá tiráíye: “Áánûqtuni kaqtó-naqa únópikáráq marabákáráq itó-uma mái-nakoni ayáápi min-aúbá-wánnáámá agátatuwena wáimma ko-mayaa.” téna timá tímikaiye. ⁹ mikáké kemá Áánûqtuni kaqtó-nakoni amakaq uréq

timá ámikaune: “mi-pááqyán-áúbá-wánnáámá timiyo.” túnana wemá tiráiyē: “maaminná emá maté naao. áyaqnoabaq ikaa tñimanibo óyaukaq átē umá kopaaq áteráá íniye.” téna timá tímikaiye. ¹⁰ wemá mirá-timatuwaitaq Áánûqtuni kaqtó-nakoni ayáápike pááqya-kanaama mamá naráune. naúnama tóyaukaqa miráuma kopaaq átē uráimanibo nawíkatuwaunana tíyaqnoabaq ikaa tiráiyē. ¹¹ wemá maará téna timá tímikaiye: “emá keqnáámmá Áánûqtuni amuné-áímmá máqten-anna-wayukayopaq máqte-marabaq máqten-aipi anómma yabíkáiya-kayukabakaraq mó timá-yimiyo.” téna tiráiyē.

11

kaayaq-nákórátá watáama tirááye.

¹ kemmá ayáqtááq maqmá aónai-yatama tímikaamma timá tímikaaē: “emá itó-ure Áánûqtuni aokaq-náúpákáráq Áánûqtukaq amí-yátááqá ámē-taaregaraq máqte-wayukama Áánûqtukaq nunamummá mibáq kéitaa mi-tátánápó maqmá aónaao. ² miráimanibo aokaq-nákóní naamátûpaq íma maqmá aónaao. naamátûpaq mi-márúqá Yéqtaaeo-wayukama íma Íbaru-wayukama máewata yiyáápi yímikaaē. mi-káyúkámá Yérútáárebaq aokaq-márúqá kaayaq-wáyúká umá kaayaq-wíyókón arupi yatâmmeta uréire ínoe. ³ miráinaq kaayaq-nákórátá keqtábá áraimma tíya-nakama apekiráq-únákáqtó kúbereta yenákámá amuné-áímmá kaayaq-wáyúká umá kaayaq-wíyókón arupi (1,260 de) yiyúwáanata tíyóye. ⁴ yenákámá

miráuma kaayaq-óríbetí-yaráá óyana ómmá
 kaayaq-yááréráq máqte-marabaq-wayukati uyátárai-
 nakoni aúbáq itó-uraaye. ⁵ ánibo yaímma-wayukama
 yenákámá táígoma yikaíkáae téta yenákátí
 yóyaupike iramá yá-awitata yenákátí namuro-
 wáyúkámá kamá kautíniye. owé. móra-nakoma
 yenákámá mamá táíq ínnama áaiqtaba miráráá
 umá wemá puíniye. ⁶ yenákámá akoqnááma
 yokááyapoata aabayámmá yáqtoqma Áánûqtuni
 amuné-áímmá tíya-taoqa aaqá íma yíniye. ánibo
 yenákámá akoqnááma yokááyapoata máqte-nomma
 mamá kanaaráq waéqma naaemá auréta maa-
 márábí-káyúkámá máqte-qtataariq umá mamá
 kanaaráq táíq íyóye. máqte-tupaama yenákámá
 mirá-qtátááríq óyáae tétama kanaaráq paá mirá-
 iyoye. ⁷ yenákámá timá ánatatuwaiyanama min-
 ábááq-wákómá abéyúmmá íma wáin-aitanobake
 uwíniye. uténa yenákáqtê ááíqa mú-iniye. miráéna
 yenákámá uyáténa yíkaminata puíyóye. ⁸ miráínana
 yenákátí arááq-yuma mi anó-marukoni anón-api
 pareráq íyóye. yenákátí anó-naqa mimórá-márúkáq
 kaapaq-yátáq pukáitaq yenákátí arááq-yuma
 pareráq íyóye. Tótôma-marukaa Íqtîbi-marukaagaraq
 mi-márúkáré. ⁹ waayúkama ókon-oko-yugaraq
 máqte-marabakemma máqten-aikaraqa yaímma
 máqten-annabike-kayukama min-nákátí arááq-yuma
 kaumo-kánáámá karagébama-yuramma aónanoe.
 miráínata yemá íma iyuwáiyata min-nákámá íma
 mamá utánœ. ¹⁰ ánibo maa-márábí-káyúkámá min-
 nákámô puyóyaqtabama ôriq umá yimuqá maréta
 imá yéta anón-aawaqa agamá mutaammá maqmá
 néta aiqta-táúmá yoqmá yeqtí aanábó-wáyúkámá

yiméta ínoe. ániibo mi-kááyáq-ámúné-nákórátámá aarawaamá maa-márábí máa-kayukama yíqa í-yátááqá yímikaipoata íyámma umáyíkaraae. ¹¹ kaumo-kánáámá (3 1/2) ánatagitana Áánûqtuma wení aáma yímena yúwaraimma yepí maréna itata yenákámá itó íyata waayúkama kéyimoneta ôriq umá yáaqa kániye. ¹² yenákámá itáiyana móra-aikoma Áánûqtuni márûpake anókaq yááyama tíniye: “kenákámá maabáq úyokao.” téna tíniye. yenákámá Áánûqtuni márûpaq uyéta konnápi uyáberaiyata máqtemma namuro-wáyúkámá yimónáiyata uwíyóye. ¹³ mirámô kéina mikáq anó-maruma yéna tiyáákaaiyapake móra-aayapaq táwîq umátuwaníye. ániibo netuqyaa-káyúkámá (7,000) yíkaminata puínoe. miráitata tébakaq-wayukama paá máe-kayukama anómma yáaqa káinata Áánûqtuma wení márûkaq mái-naqa wenáwîqa múte yauwínoe. ¹⁴ kaayaqá anón-ummaa-yataaqa miráráa umá ánatagíniye. pááqya-kanaabi kaumo-úmmáa-yátááqá pááq íniye.

abapaké kaayaq-káqtó-nákómá Áánûqtunopake wení werôq-anabike werôqa yuráíye.

¹⁵ abapaké kaayaq-káqtó-nákómá Áánûqtunopake wení werôq-anabike werôqa yumátúwáitana Áánûqtuni márûpaq aagómá anókaq tiráae: “maa-márámá Áánûqtunagaraq wemá mamá timákarai-nakonama káuraiye. ániibo maa-márámá matúq-matuq umá yabi íniye.” téta tiráae. ¹⁶ ániibo móra-wayuka umá kaayaqté-kaayaqte anó-kayukama yeqtí náápaa-yibiqtataraq Áánûqtuni aúbáq

yipaq ayéta Áánûqtukaq nunamummá mirá téta
¹⁷tirááe:

“uyátárain-Aanuqtuo, eqtábá ketáámá timuqá
 kémaraunatae.

máqten-akoqnaama yokáane.

íbêqa emá maé naayóbákaráqá máqe-uraane.

ení anón-akoqnaarake emá maa-márámá áaimma
 átama yabí éwaniq kéone.

¹⁸ maa-márábí-káyúkámá íyámma uráámanibo ení
 áyámma pááq kéiyé.

íbêqa pukáa-kayukama ítama yainai-kánáámá pááq
 kéiyé.

íbêqa ení mayai-wáyúkágáráq ení amuné-
 wáyúkágáráq ení aokaq-wáyúkágáráq
 máqtemma wenáwîqa yaaguyábô-kayukama
 yíwîqa wái-kayukama yíwîqa íwai-kayukagaraq
 anónnáma íráqô-meyamma yimínónna-
 kanaaraqiyé.

íbêqa maa-márámá mamá táíq éwao-kayukama
 yemmá mamá táíq í-kánááráqiyé.”

téta tirááe. ¹⁹ yemá mirá-timatuweta yemá

Áánûqtuni márûpaq aokaq-námmá ituwaawana
 óqtan-anaamma Áánûqtuni aúmatan-aimma Móteti
 agatáimma wení aokaq-náúpáq wáitata máqtemma
 aónaraae. ániibo aabayúma kamá yupayo umá
 wéyáwé kéitana áama kááyaitana wíyôn-aama
 kítitana márûma kéyoraitana kaábaramma kukáiyé.

12

aaragóté anó-kumurokoma

¹ móra anón-awaameqa Áánûqtuni márûpaq pááq
 uráiyé. minnágoma mirá-uraiye. móra-inimma

máena aneqá aabaúma maqma atáá-uma wáqtô
 iyáanikaa uráie. miráitana wíyômma aítaukoni
 aménáápáqá wáqe-uraiye. ánibo aqnókáqá tiyááka
 umá kaayaq-wíyóqá kámokaa umá aqtokáie.
² wemá ámûkaraq máqe-uraitana iyápó akaí-áiqá
 uráie. miráitana áíqá ôriq itana wááqa kéyena iyápó
 akánéna uráie. ³ miráitana Áánûqtuni márûpaq
 káqon-awaameqa pááq uráie. min-áwááméqá
 mirá-uraiye. mórana anó-karogaro-kumuromma
 máqe-uraiye. minnáma abapaké kaayaq-áqnómmá
 waéna tiyááka-awayaammaa aqnókáq wáqe-uraiye.
 ánibo abapaké kaayaq-náápáá-kámóqá máqten-
 aqnokaqa wáqe-uraiye. ⁴ améráakoma kaumo-
 wíyókáwápíké mórana wíyôkake kuyúqma márúte
 marabí iyaabótukaa. mi-kúmúrókómmá iyápó
 akánéna in-íníkoní aúbáq itó-uma máena min-
 íníkómá iyápó akáinaq min-iyápó ikámma nánáae
 téna awé uráie. ⁵ min-íníkómá iyápóma inaamaí
 marákáraiye. min-iyápógómá anaaékaqa akoqnáá-
 yatanapo aarawaamá yabíqikaniye. ánibo min-
 íníkómá iyápó ákátuwaitata páátákáá min-iyápómá
 awíqmeta yanaa kóuraae. yemá Áánûqtukaq
 awíqma uyéta wení náápaan-abiqtataraq utáae.
⁶ ánibo min-íníkómá péqmarena waayúka íma máa-
 kaqmaapaq kóuraiye. min-áúkápáqá Áánûqtuma
 mamá mi-márúqá yokaa umákaraitata kawáá
 umákareta aáwaqa maténa miráuma netuqyaa-
 kánáámá (1,260 de) min-íníkómá máqe-uraiye.
⁷ Áánûqtuni márûpaq anón-aiíqá pááq uráie.
 Mááíkorogaraq wení kaqtó-wayukagaraq anó-
 kumurokomma ááíqá uráae. mi-kúmúrókógáráq
 wení kaqtó-wayukate ááíqá uráánamanibo

8 yeqtí akoqnááma íma wáqe-uraipoata ááiqá íma uyátáraae. miráipoata Mááíkoroma ókaraq Áánûqtuni márûpaqa wenôpaq íma máqe-uraiye. 9 ánibo anó-kumurokoma wemá naayóbáqá min-íráákábáyáámá áwîqa Tááqtae máqe-uraiye. wemá máqte-marabi-kayukama kaaqaari-áímmá timá-yimena makatéwaine. abo min-ánó-kúmúrókómá wení kaqtó-wayukagaraq Áánûqtuni márûpake márúte iyaabótúwáawata maa-márábí kukááe. 10 mikáké Áánûqtuni márûpaqa móra-aimma itaúnana anókaq ááyama maará-tiraiye: “Íbêqa ketáái Áánûqtuma wení akoqnáá-kanaagaraq wení yabí i-kanaagaraq pááq immá keqtáá yauwéqma kétiwirai-taokaraq abarokáq pááq kéiyé. Áánûqtuma mamá timákarai-nakoni anó-naapaamma kéiyé. min-nákómá ketáái tîbâqawaaraayuma mamá yúbi makái-nakoma ketáái Áánûqtuni aúbáq wágááwabi nokáámma yúbi makái-nakomma íbêqa Áánûqtuni márûkake márúte kéiyabotuwaae. 11 ketáái tîbâqawaaraayuti yúbi makáe-nakoma íma makatítatapoata wemmá uyátáraae. tipí-típi-araakoni naaeráké akoqnááma mayéta yetáama Ítuqtaba téta yemá puíyábá íma kéqaraapoata ááiqá uyátáraae. 12 keráwáqá máqtemma Áánûqtuni márûpaq máa-kayukaa timuqá máráaro. minnáyaba Tááqtaama wení kanaamá pááqyamma awaararîq ínínîq kéitanaboana wemá anón-ayakaraq marabí-káyúkáyôpaq kukáiyé.” téna min-áíkomá Áánûqtuni márûpake tiráiyé. 13 min-ánó-kúmúrókómá iyaabótúwáawana kégumenama aónaimma maa-márábí máqe-urena min-íníkomá

inaamaí marákárain-inikoni anaaé wakáye.
¹⁴ miráitata min-íníkömmá anón-akikigoni máka-
 aayamma ámikaae. anó-kumurokoqtaba wemá
 arabêna wenamáápaq kaqmááq-marabaq waayúka
 íma máapaq mánena kóuraiye. min-áúkápáqá
 aáwakaqa íráqôniq umá kawáá uréta kaumo-
 kárítímáátigaráq abapaké móra-wiyomma mibáq
 máqe-uraiye. ¹⁵ mi-kúmúrókómá wení óyaupike
 nommá wiqmá yukáye. witúwáitana mi-
 nókómá anó-nokaa auména kégoena min-íníkömmá
 waqména kóuraiye. mi-kúmúrókómá min-íníqtábá
 nawíkainana puikáae téna uráye. ¹⁶ miráitana
 maragómá min-ínímmá áwáqnaa uráye. maragómá
 kekoqá magéna óyaukaa min-ánón-nókómá anó-
 kumurokon óyaupike yi-nómmá nawíkatukaiye.
¹⁷ ánibo anó-kumurokoma min-íníkömmá áyamma
 umákena wení yaímma-iyapo-annate ááiqá mó-
 umayikanena uráye. mi-káyúkámá yemá Áánûqtuni
 ámáan-aimma kéwareta Ítun-aayaba kéteta anaaé
 waréwaone. ¹⁸ min-ánó-kúmúrókómá únókóní
 aqtamáábaq itó-uraiye.

13

kaayaq-ábááq-wámmá utarááye.

¹ miráitana abááq-wámmá aónáúnana únópiké
 utaréna tiyááka-awaayakaraq abapaké kaayaq-
 áqnómmá wáqe-uraiye. mi-kákóní áwáayakaqa
 tiyááka-naapaa-kamoqa wáqe-uraiye. yiqnókáq
 táí-awikaraq akáyáán-áímmá Áánûqtuqtaba wáqe-
 uraiye. ² mi-kámmá aónáúnama anón-awaabiq-
 putiraa kapoq-kápoqa uráye. aítaukoma anón-
 awaabiq-iyakaa uráye. óyaukoma anómma áwáábíq-

putiraakaakoni (arááyane)” akáá umá máiyoy? náawaq kanaaráq wemmá ááíqá umákaniyo?” téta tirááe. 3-4 missing?

5 miráitana Áánûqtuma yúwáitana min-ábááq-wákómá akáyáán-áímmá Áánûqtuqtaba timmá wení akoqnáárake kaayaq-wáyúká umá kaayaqté-kaayaqte-wiyomma maéna mirá-uraiye. 6 óyauqa ógaakena Áánûqtuqtaba akáyáán-áímmá timákena Áánûqtuni áwîqtaba wení márûpaqa maéwao-kayukatabagaraq akáyáán-áímmá tirááe. 7 miráitana Áánûqtuma min-ábááq-wákómá ayúwáitana Áánûqtuni aokaq-wáyúkámá wení aménáápáqá máewana ókon-okon-augaraq-wayukaraq máqte-marabake-kayukagaraq máqten-aikaraq-wayukagaraq máqte-kamaanigaraq min-ábááq-wákóní akoqnááma aménáápáqá máqte-kayukama máqe-uraae. 8 máqtemma marabí-káyúkámá yeqtí yíwîqa matúq-matuq umá máí-wannaama Áánûqtuma maa-márámá tarôq kéitana wáqe-urai-kannaabimma íma wáinna-yuma yemá abááq-wákómá wekáq nunamummá tínoe. mi-kánnáámá naayóbáqá tipí-típigoni áráaqa ikámôwana pukái-waigoni aúba-wannae. 9 náawabi ááqá wáinna-nakoma maamin-áímmá ítama akoqnáá íno.

10 keráwáqá tiyúwáinaq ánná umátikaiyama kanaaráq keráwáqá ánná ínoe. keráwáqá tokóru-yakaa-punapo ikamínéta íyanama keráwáqá tokóru-yakaa-punapo tíkaminoe. miráipoana Áánûqtuni aokaq-wáyúkámá yeqtí itáíq-itaiq í-yátááqá akoqnáá umá yáqtokero.

11 káqomma móra-abaaq-wama aónáúnana

marabíké abarokáq uráiyē. min-ábááq-nákóní
 aqnópiké utaain-áwááyákómá tipí-típi-awaayakoraa
 uráitana anó-kumurokoraa aamá tiráiyē. ¹² maamin-
 ábááq-wákómá áqnáaen-abaaq-waakoni akoqnááma
 aménápáqá máqe-uraiyē. anaaékaq-abaaq-wakoma
 maa-márábí-káyúkámá mamá aúqyíkáitata
 áqnáabaq-wakoma maa-márábí-káyúkámá mamá
 aúqyíkáitata áqnáabaq-abaaq-wakaq nunamummá
 kéte. áqnáaen-abaaq-wama ikámôwana náomma
 kamá atóbarai-wakoe. ¹³ anaaékaq yiráin-abaaq-
 wakoma anón-awaameqa ôriq umá tarôq kéiyē.
 móra-anon-awaameqa mirá kéiyē. aarawaatí
 yúrapimma wíyôpake iramá mamá aúqmáráitana
 kamáena marabí kukáiyē. ¹⁴ miráitana min-
 ábááq-wámá Áánûqtu yúwáitana anón-awaameqnapo
 taígani-kayukama makákáiyē. min-áwááméq-
 yátááqá áqnáae-abaaq-wakoni aúbáq tarôq uráiyē.
 máqte-marabi-kayukama áqnáae-abaaq-waqtaba
 timá yímitana “wení amammá tarôq oro.”
 tiráiyē. mirá kéeq wemmá tokóru-yakaa-punapo
 náomma karáine atóbarai-kamma yaaguyabíyátábá
 tiráiyē. ¹⁵ miráitana Áánûqtuma yúwáitana min-
 ábááq-wámá aáma min-ámápí ámitana aamá
 kanaaráq tínata náayuwabi min-ámákáq íma
 nunamummá tíyataboata yíkamiyata puínoe.
¹⁶ máqte-kayukama yíwîqa íwai-kayukagaraq yíwîqa
 wái-kayukagaraq oóamma makáa-kayukagaraq
 áwáyoq-kayukagaraq máqte mayaí máyáa-kayukama
 ápéqa matáa-kayukagaraq ápéqa ímataa-kayukagaraq
 máqte-kayukama anaaékaq-abaaq-wakoma mamá
 aúqyíkama móra-awaameq-aubauma iyáánurapakaraq
 yúwáayakaq matááē. ¹⁷ miráinana náanakoabi

abááq-wákóní awaaméq-áúbámá íma maténama wemá íma meyámmá mayéna móra-yataaqa íma meyánîq kanaaráq íniye. abááq-wákóní awaaméq-áúbámá mirá kéiyé. wenáwîre. náápaamma wenáwîkon awaaméré. ¹⁸ awaaméq-áúyábámá aupaq-ááíkomá mamá ôriq umá tágama-itai-yataaqtaba kákaiye. náawabi aá kéitaina-nakoma máinama abááq-wákóní náápaayaba aúyánápi maíno. mi-náápáámmá móra-nakonnae. abapaké móra abapaké móragaraq abapaké móragarare (666).

14

yeráwáqá taíganimma (144,000) aúgen-ima tirááe.

¹ kemá aónáúnana Tááíoni-anuraqa tipí-típi-araakoma itó-uraitata aarawaamá taíganimma (144,000) itó-uma máqe-uraae. tipí-típi-araakoni áwîkaraq aboán áwîqa yúwáayakaqa máqe-uraae. ² kemá itaúnana Áánûqtuni márûpake móra-aikoma téna noniya áaraa kétena anómma wíyôn-aaraa tiráiyé. min-áímmá itaúnama imá teníkáá umá nárîq-naraaq-yataakoma áama tiráiyé. ³ náápaan-abiqtatagoni aúbáq wáin-aukapaq máeta kaayaqté-kaayaqte maéwae kéo-kakoni aúbákáráq móra-wayuka umá kaayaqté-kaayaqte anó-kayukati yúbákáráq mi-táigání-káyúkámá (144,000) marabíké yíwíkai-kayukama aúgen-ima tirááe. min-ímá káqo-kayukama íma kanaaráq kéte. ⁴ maami-káyúkámá aaranaatéma mórabi máqe-uraae. yeráwáqá tipí-típi-araakoma winnápáq waqméta uréire kéoe. marabí máa-kayukati aúkáapike yíwíkена yeráwáqá áqnáábariq umá Áánûqtukaq

tipi-típi-araakokaraq yimi-yátáaré. ⁵ yeráwáqá yóyaupike kaaqaari-áímmá íma téta móra-otaamma Áánûqtun-aurakaq yepímmá íma wáíye.

kaumomá Áánûqtuni márûpake kaqtó-wayukama

⁶ miráitaq kemá aónáúnana Áánûqtunopake mórama kaqtó-nakoma yanaa arabéna uráíye. wemá átê-wataama matúq-matuq umá mái-wataagaraq uréna maa-márábí-káyúkámá timá-yiminena máqte-kamaanigaraq ókon-okon-augaraq-wayukagaraq máqten-aikaraq-wayukagaraq máqten-anna-wayukama timá yímikaiye. ⁷ anókaq ááyama téna maará-tiraiye: “waayúkama yainánîq-kanaama pááq uráibo Áánûqtuqtaba ikatíq éraq wení anóqtataaqtaba wenáwîqa múte yaúyóro. Áánûqtuma wení márûpaqa maragáráq únókáráq poqnokáráq tarôq urái-nakomma wekáq nunamummá tero.” téna mi-káqtó-nákómá Áánûqtunopake tiráíye.

⁸ Áánûqtunopake irái-kaqto-nakoni anaaé móra-kaqto-nako iréna mirá téna tiráíye: “Pébîrônîqa anómaruqa yawarápamataae. Pébîrônî-wayukama yeqtí táwî-aaimma máqten-aukapaq-wayukama yiráátiraae. mirápóata máqten-aukapaq-wayukama aúqyíkáama Áánûqtuni áyamma matááe.” téna mi-káqtó-nákómá tiráíye. ⁹ yenákátí yinaaéma káqo-kaqto-nakoma Áánûqtunopake iréna maará téna anókaq ááyama tiráíye: “móra-nakoma abááq-wákókáq wení amakókáráq nunamummá tinnama abááq-wákóní awaaméq-áúbámá aúwáayakaq mayénama ¹⁰ min-nákómá Áánûqtuni akoqnáá-ayamma

mayániye. min-nákómá Áánûqtuni aokaq-káqtó-wáyúkáyôpaq tipí-típi-araakonopakaraq íranápó uwaaq-áítókógáráq írá aráinana aíqa ôriq umá íniye. ¹¹ mi-káyúkámá abááq-wákókáq wení amakókáq nunamummá tíyama yúwáayakaq abááq-wákóní awaaméq-áúbámá mayétama miráráá umá yíqa ínoe. yíqa íq-íq ínoe. minnáyaba úmûmma yíqa ínna-waigoqtaba watúq-watuq umá uwíniye.” téna mi-káqtó-nákómá tiráiyé. ¹² miráitana mi-káyúkámá náayuwabi Áánûqtuni áamáan-aimma waréta Ítu Káríqtokaq itáíq-itaiq íya-yuma akoqnáá umá yáqtokero. ¹³ mikáké móra-aimma Áánûqtuni márûpake itaúnana min-áímmá téna tiráiyé: “aúbabi agayaa. yemá íbêq-kanaarake Ítu Káríqtoma wekáqtábá éta pukáiya-kayukama yimuqá kémaraae. Aokaq-Áágómá minnáyaba ‘owé’ kėtiye. íbêqa yeqtí akoqnáá-mayaiyataba kanaaráq agánoe. yeráwáqá yeqtí íráqôn-aaikaraq wínoe.” mi-káqtó-nákómá tiráiyé.

marabíké ááwaqa mayái-kánáámá abarokáq uráiyé.

¹⁴ ániibo aónáúnana waayá-kónnámá wáqe-uraitana mi-kónnákáq Waayúkagon Áráakaa-naqa máqe-uraiye. min-nákóní aqnókáqá náápaa-kamoqa aqtokéna ayáápimma áanaíq púrää-qtátááqá matokáiyé. ¹⁵ ániibo mórama kaqtó-nakoma Áánûqtunopake aokaq-náúpáké yaúbama kukéna anókaq ááyama konnákáq mái-nakomma maará téna timá ámikaiye: “ení púrää-qtátááqnápó marabíkén-ááwáqá yuraraao. yorupái-kánáámá abarokáq uráitana marabíkén-ááwákómá ábu

karáíye.” téna titana ¹⁶ min-nákómá konnákáq máena wení púrää-qtátáánápó marabíké ábukain aáwaqa yurákáíye. ¹⁷ keqnáámmá aónáúnana káqo-kaqto-nakoma aokaq-náúpáké Áánûqtuni márûpaqa ayáápipmma púrää-qtátáákáráq matoréna kukáíye. ¹⁸ ánibo káqomma Áánûqtuni kaqtó-nakoma Áánûqtukaq amí-yátááqá amê-taarerake kukáíye. wemá iratábá akoqnááma matáíye. anókaq ááyama min-nákómá áanaíq púrää-qtátááqá yokái-nakomma timá ámikáíye: “maa-márábín-ááwáqá ábu karáipoata ánnábike arammá yuraraao.” téna tiráíye. ¹⁹ abo ánnábike arammá yuráqma iyaabóma ánáapi kaqmá anommá paábaqtaa urááe. kaqmá ánáamma wenáaimma Áánûqtuni áyáne. ²⁰ kaqmá ánáamma Ítiráao-wayukama nunamummá temárúpáké népaq matéta arammá káábaraae. min-árámmá wenáaimma Áánûqtuni áyámma matáá-kayukae. yemmá káraapaawata naaegómá ôriq umá ko yááya uráíye. máqten-aayapaq yawáaqmena kéwena oótigon aqnókáq utáíye.

15

Áánûqtunopake abapaké kaayaq-káqtó-wáyúkámá aqtóráq-tái-yátááqá matááe.

¹ miráitaq kemá aónáúnana Áánûqtuni márûpaqa anón-awaameqa abarokáq kéita netuqyaa-tááqá ítaraune. Áánûqtunopake abapaké kaayaq-káqtó-wáyúkámá aqtóráq-tái-yátááqá abapaké kaayaqá matokáama minnáma Áánûqtuni áyámma matokááe. ² ánibo mórama únókáá-qtátááqá kaapókáráq iragáráq awígíyôq uráíye. non

áwabaq ááiqa umá uyátáraa-kayukama máqe-
uraae. yeráwáqá abááq-wakomma wení amakókáq
nunamummá íteta wenáwîkon náápaamma yemá
ímataapoata ááiqa umá uyátáraae. iyáápi naríq-
naraaq-yataaqa Áánûqtu yímimma matokááe. ³ tipi-
típi-araakoni imá Áánûqtuni mayái-náqá Mótetini
igáráqá tirááe. min-ígóní aamá mirá-uraiye:

“uyátárai-Aanuqtuo, máqten-akoqnaama ennáe.

anó-qtataaqa emá ónnayaba ketáámá taáqa
kéitaunatae.

enáaimma áraikaraq íráqôniq umá kéyainaiye.

máqte-kamaanima yabíkáana-wai máane.

⁴ náawaq enáaqa íma ikatíníyô?

náawaq kanaaráq enáwîqa íma mûte yauwíníyô?

emá enamáa aokaq-náqóne.

máqten-anna-wayukama éta enaúbáq nunamummá
tínoe.

arupú-yataakaraq kateko-yátáákáráq emá ónnayaba
abarokáq pááq uráíye.

maa-qtátááqtábá náawaq enáwîqa íma mûte
yauwíníyô?”

téta imá tirááe. ⁵ ánatagitaq kemá aónáúnana

Áánûqtuni márûpaq tabaráábe-nakon arunóbáqá

Áánûqtunopakaraq íguraiye. ⁶ miráitana

Áánûqtunopake abapaké kaayaq-tái-yátáákáráq

marabí pááq ínî-qtataaqa yeráwáqá taaberáábe-

naupake yáubaraae. waayá-káqtómá itokéta

áwáararaa kai-qtátááqá yímûranna urááe.

⁷ kaayaqté-kaayaqtema maéwae kéo-kama yeráwáqtí

aúkápikemma mórama abapaké kaayaq-táápéqá

arunóbáqá matúq-matuq umá mái-Aanuqtuni

áyamma ógiqua wáena abapaké kaayaq-káqtó-wáyúkammá yímikaiye. ⁸ Áánûqtuni akoqnáágaraq wení tágama-yataakaraq mi-náúpáqá úmúkaa umá ógikaiye. mirá kéiqtaba aokaq-náúpáqá móra-nakoma íma kanaaráq uyáberanimanibo paá máráiyana Áánûqtuni abapaké kaayaq-káqtó-wáyúkámá yeráwáqtí abapaké kaayaq-áqtóráq-tái-yátááqá mamá ánatatukaae.

16

Áánûqtuni áyamma abapaké kaayaq-táápépi

¹ kemá Yóáane ítaraunana aokaq-náúpáké anókaq ááyama abapaké kaayaq-káqtó-wáyúkammá yááyama tiráiyé: “maami-tááépéqá Áánûqtuni áyamma ógikaimma mamá marabí aqtítuwaitana kumíno.” téna tiráiyé. ² ánibo áqnáabaq-kaqto-nakoma iréna Áánûqtuni áyamma ógikaiq-taapeqa mamá marabí aqtítuwaitana kukáiyé. abááq-wákóní amakókáq nunamummá tiráa-kayukama abááq-wákóní awaaméq-áúbámá matáa-kayukagaraq yineqá yíkaraq anó-naomma pááq uráiyé.

³ anaaékaqa kaayaq-káqtó-nákómá iréna wení táápeqa únópí aqtítuwaitana únókómmá waéqma pukái-nakoni naaegóráá itana únópí-kámá máqtepaq pukááe.

⁴ anaaékaqa kaumomá kaqto-nakoma iréna wení táápeqa mamá anó-nopikaraq poqnopikáráq aqtítuwaitana mi-nókáwákómá waéqma naaemá aúkaiye. ⁵ ánibo maami-nókáq-káqtó-nákómá yabíkéna maará téna tiráiyé: “naayóbáqá máqe-urena íbêqa máanama emá aokarîq kée tái-wayukama

yaináánama arupú uráie. ⁶ maami-káyúkámá ení aokaq-wáyúkágáráq ení amuné-wáyúkágáráq yíkamma púyô-naaema yayaráie. ánibo íbêqa yeráwáqtí anónnáma yímikaiye. yeráwáqá naaemá yaqnéta minná yeráwáqtí táí-mayane.” téna tiráie. ⁷ ánibo kemá Yóáane ítaraunana Áánûqtukaq amí-yátááqá âmê-taarerake anókaq ááyama tiráie: “owé. uyátárain-Aanuqtuo, máqten-akoqnaama ennáe. enáaimma áraikaraq íráqôniq umá kéyainaiye.” téna tiráie.

⁸ ánibo kaayaqté-kaayaqte-kaqto-nakoma iréna wení táápeqa mamá aabaúbí aqtítuwaitana Áánûqtuma aabaúgómmá paá yúwáitana waayúkama irá kamá káutaiye. ⁹ ánibo maamin-ábáúgóní kokokómá irá kamá káúti-kayukama yeráwáqá Áánûqtuni áwîqtaba akáyáán-áímmá tiráae. maami-tái-yátááqá maa-marábí pááq immá Áánûqtun aménáápátáá wáqe-uraimanibo yirummá íma waéqma Áánûqtuni áwîqa íma múte yaaguyakáae.

¹⁰ ánibo móra-tiyaapaq-kaqto-nakoma iréna wení táápeqa mamá abááq-wákóní náápaan-abiqtataraq aqtítuwaitana wení yabíkái-maruqa waayúkabaq kumayuqá aúkaiye. yíqa ôriq kéitataboata yimáábîmma ukákáae. ¹¹ yeráwáqtí yúgoma yíqa éna náomma kaitata Áánûqtuni áwîqtaba akáyáán-áímmá tiráae. yeráwáqtí waátá-yataaqtaba kúmiq-yataapikaraq yemá íma waéqma yúyánámmá ítaraae.

¹² ánibo abapaké móra-kaqto-nakoma iréna wení táápeqa maténa Yúpárêti anó-nopi aqtítuwaitana maami-nókómá káqnáguraitana aabaúma utain-

áyápáké anómma yabíkáa-kayukama yínôqtaba aammá yokaa uráíye. ¹³ kemá Yóáane aónáúnana anó-kumurokoni abááq-wákóní kaaqaari-ámúné-nákóní yóyauqnobake kaumomá aágoma táí-aama táoraa-kama yáubama irááe. ¹⁴ mi-káúmómá ókon-oko-kaataae. uyátárai-nakoma máqten-akoqnaagaraq wení anó-kanaama abarokáq kéitata kéqo-keq-awaameqa mi-káúmómá tarôq kéoe. máqte-marabaq wéyáwé umá anómma yabíkáa-kayukama yorupamá yiketa Áánûqtuma mûtûq-akoqnaama wái-nakoni kanaaráqá ááiqa páaq íniye.

¹⁵ itáaro. kemá móra moyá-nákóráá umá keráwáqtôpaq yayamá yénúne. móra-nakoma kawáá umá unáákáqtôma aneqá umátorena íma awapáá uréire ínna-nakoma agaé íma éna amuqá marániye.

¹⁶ aágoma táoraan-aama máqtemma yabíkáa-kayukama yíwíqma áíkuyikaitata min-áyápáq Íbaru-aipimma Áámágéroni mirá téta tirááe.

¹⁷ mikáké abapaké kaayaq-káqtó-nákómá iréna wení táápeqa mamá uwáábaq aqtítuwaitana aokaq-náúpákémá anókaq ááyama maará téna tiráíye: “kánataíye.” téna tiráíye. ¹⁸ miráitana wíyôn-aama téna aabayûma kéyoraitana anómma márû yuráíye. mi-márúmá yuráimma naayóbáqá ma-márábímmá márûma yéwainikaq íma uráibo anó-maruma yuráíye. ¹⁹ maamin-ánó-márúqá kaumobí yáíkaraq umá abákaitana máqten-ayapaq waayúkati anó-maruqa yawítiraiye. miráitana uyátárai-nakoma Pébírôniq anó-maruqtaba aákaq itana mi-káyúkámá wení akoqnáá-ayamma matááe. ²⁰ ánibo máqte-maruqa únómmá yáutugitana máqten-anugaraq aúyoreqena

uráíye. ²¹ miráitana kaáqa anómma máagaruraa-
kaaqa Áánûqtuni márûpake kukéna waayúkamma
kuma yíkakaiye. min-áqtórâq-tái-yátááqá ôriq
kéumayikaitatapoata Áánûqtuqtaba akáyáán-áímmá
tirááe.

17

aakaq-ínikómá tái-meyamma matáíye.

¹ mórâma abapaké kaayaq-káqtó-wáyúkábíké
wení abapaké kaayaq-táápéqá maména kéyena
maará téna timá tímikaiye: “íyo. aakaq-ínikómá
anó-nokoni ámûraaq máena wení tái-meyamma
mayánîmma aráátenune. ² marabíké anómma
yabíkâa-kayukama maami-áákâq-íníkógárâq
kumari-yátáárîqa urááe. miráitata taígani marabí-
káyúkâtí yúranannama nommá naa-káyúkárâá
aúqyíkaraiye.” téna timá tímikaiye.

³ Áánûqtuni aágoma kemmá yamamá akoqnâá
kéitana mi-káqtó-nákómá Áánûqtunopake tíwîqmena
kaqmáâpaq uráíye. min-áyápâqá aónáúnana
mórâma karogoron-ábââq-wámmá wení ámûraaqa
mórâma aakaq-nóínímmá máqe-uraitana min-
ábââq-wákóní aneqá Áánûqtuqtaba taíganin-
akayaan-awiqa wáqe-urâae. maamin-ábââq-wákómá
abapaké kaayaq-áqnómmá wáitana tiyáâka-
awayamma wáqe-uraiye. ⁴ maamin-ínikómá
tokô-karogaron-unakaqtoma umátorena maamin-
únákátórâqá pááqyan-oqtama ôriq umá áwâarara
kégaitana íráqônîq uráíye. maamin-íníkóní
ayáápimma áwâarara kain-áwímmá matokáitana
maamin-áwíbímmá wení kumari-kébó-yátááqá
táwîq uráimma ógiqma wáqe-uraiye. ⁵ min-íníkóní

áwáayakaq móra-awiqa aúpáq-ááikáráq wáqe-uraiye. Pébírôniq anó-maruqa máqtemma aakaq-nóínímmá táí-aaikoti yinóae téna wáqe-uraiye. ⁶ ánibo maamin-íníkomá Áánûqtuni aokaq-wáyúkágáráq Ítu Káríqtoqtaba pukáa-kayukagaraq yeráwáqtí naaemá naréna maamin-íníkomá nommá naan-íníkoráá uráiye.

ánibo kemá Yóáane maami-qtátááqá káoneq ôriq umá iyánáaq uráune. ⁷ ánibo Áánûqtuni kaqtónakoma ketê yi-wáígomá timá tímikaiye: “nôraq itaawáq iyánáaq kéono? maamin-ábááq-wákómá abapaké kaayaq-áqnómmá wáitana tiyááka-awayaamma wáitana maamin-ínímá ámûraq máitana yenákáyábá aúpáq-ááímmá timá-amenune. ⁸ maamin-ábááq-wámmá aónaraanama naayóbáqá máqe-uraimanibo íbêqa íma máíye. miráimanibo anaaékaqa anón-aitanobake utaréna yawítíma ánataniye. mi-márábí-káyúkámá yeqtí yíwíqa maa-márámá tarôq kéitana wáqe-urai-kanaabimma íma Áánûqtuma agatáina-yuma maamin-ábááq-wámmá máqe-uraimanibo íbêqa íma máebo anaaékaqa abarokáq ínata káoneta iyánáaq ôriq umá ínoe.

⁹ maamináyataba ôriq umá tágama-itai-yataaqo kákaiye. abapaké kaayaq-áqnómmá aónaraanama abapaké kaayaq-ánón-ánúrágá maamin-íníkomá maraq máena abapaké kaayaq-ánón-ánúrágá maamin-íníkomá maraq máena abapaké kaayaqá anómma yabíkáa-kayukae. ¹⁰ ánibo abapaké kaayaqá anómma yabíkáa-kayukabike móra-tiyaapaq ánatagoana mórama íbêqa máitana mórama anaaékaqa abarokáq umá pááqya-kanaama mániye. ¹¹ ánibo maamin-ábááq-wámmá naayóbáqá máqe-

urena íbêqa íma máimma minnáma abapaké kaumo-
ánómmá yabíkáa-naqa máena abapaké kaayaqá
anómma yabíkáan-annabikaraq máie.

¹² ánibo abááq-wákóní tiyááka-awayaamma
tiyááka anómma yabíkáa-kayukae. min-ánnámá
yeqtí náápaamma yabíkáiqtaba íma matétamanibo
anaaékaqa maamin-abááq-nákógaráq náápaamma
móra-aabaubi mayánoe. ¹³ min-ánó-káyúkámá
máqtemma yeráwáqá mimórá-yúyánámmá tarôq
éta yeráwáqtí akoqnááma náápaakaraq abááq-
wámmá káme. ¹⁴ miráinata yeráwáqá máqtemma
tipi-típi-koni áráakomma ááiqa umákaiyana tipi-
típi-koni áráakoma ááiqa umá yeráwáqá uyátaniye.
minná tipi-típi-araakoma máqtemma uyátaráa-
kayukati uyátárai-nakoe. máqtemma anómma
yabíkáa-kayukati anómma yabíkái-nakoe. mi-
káyúkámá tipi-típi-araakote aúyâq márâa-kayukae
téta itáíq-itaiq umá yáqtoraa-kayukae téta yeqtábá
tirááe.” téna kaqtó-nakoma Áánûqtunopake timá
tímikaiye.

¹⁵ óq-aimma timá tímikaiye: “aakaq-ínímmá non
ámûraaq maraq máitaa aónaraane. maami-nómmá
waayúkae. máqte-kamaanibike ayú-wáyúkámá
ókon-okon-aikaraq-kayukagaraq mááe. ¹⁶ ánibo
tiyááka-awayaamma aónaraanama abááq-wákógaráq
yagarotaréta aakaq-íníkmá yíyamma yíkamiyeta
wení máqte-qtataaqa unáákáqtôgaraq matuwáiyana
wenaúma néta wemmá iranápó agamá kautínoe.
¹⁷ maami-qtátááqá urâa-kayukama Áánûqtuma
yúyánápí maráinata yemá Áánûqtuma akáina-
yataaqa éta yé mamá móra-yuyanakaq maréta yeqtí
akoqnáá-naapaamma abááq-wámmá amíyana mi-

kánááráqá Áánûqtuma tiráin-aimma abarokáq íniye.

¹⁸ ániibo min-ínímá aónaraanama anó-marure. anómma yabíkáa-kayukama máqtemma min-ánó-márúkóní aménáápáqá mááe.” téna mi-káqtó-nákómá Áánûqtunopake timá tímikaiye.

18

Pébîrôniq anó-maruqa táíq umáguraiye.

¹ mirái-qtataaqa ánatagitaq aónáúnana Áánûqtuni márûpake móra-kaqto-nakoma anó-naapaakaraq wení tágama-yataaqa máqte-marabaq kamá tágaguraiye. ² anókaq ááyama tiráíye:

“yawarápamataae. yawarápamataae.

anó-maruqa Pébîrôniq wení waayúkagaraq yawarápamataae.

íbêqa maami-márúkómá waátáma kémain-aukapaqa mamá aúkáiye.

káqo-kaqon-aagoma numagáráq táígon-aikaraq íyíkáawata mibáq kémaae.

³ ítáaro. waayúkama máqte-marabake min-íníkóní kumari-ááíqtábá yúrananna urááe. ániibo anómma yabíkáa-kayukama min-íníkótêma kumari-yátááqá tarôq urááe.

wenaúranannama wéyáwé kéitana minnáyaba marabí meyánîq o-káyúkámá oótamma netuqyaanîq umá matááe.”

téna mi-káqtó-nákómá anókaq ááyama tiráíye.

⁴ ániibo kemá Yóáane Ítaraunana Áánûqtuni márûpake óq-aagoma akoqnáá umá tiráíye:

“ketí waayúkao, népaq min-íníkônôpake yá oro.

wení kúmiq-yataakaraqo yagaroqtamá máeq oweqa wení táí-meyamma mayánóe.

5 min-íníkomá wení kúmiq-yataakoma Áánûqtuni
márûpaq uyátámakitana wení táí-aiiqtaba
Áánûqtuma aákaq uráíye.

6 keráwáqá umátikaina-yataaqa wemmá móraiq
umákáaro.

yagaroqtaráina-yataaqa umátikainaqa wemmá
móraiq umá yagaroqtaráina-yataaqa
umákáaro.

wení anónnáma yagaroqtamá ógiqma weqtábá
umákáaro.

7 ôriq umá koóna-yaona-unakaqtoma umátorena
kumari-yátááqtábábóa ôriq umá aíqa í-
yátáákáráq aru-qtátááqá áméro.

wení aúyánápí maará téna kėtiye.

‘kemá anómma yabíkái-inikoraa umá máune. kemá
íma keqto-íníne. kemá tirummá íkéiye.’

téna aúyánápí kėtiye.

8 miráinata wení máqte-tai-meyamma kímora-taoq
mayéta puí-yátáákáráq yoaa-yátáákáráq
ayawaa-yátáákáráq mayániye.

iranápó wemmá agamá kautíniye.

minná uyátárai-nakoma Áánûqtuma akoqnáá
máena yainániye.”

téna Áánûqtuni márûpake tiráíye.

9 ánibo marabíké anómma yabíkáa-kayukama
maamin-íníkogáráq kumari-yátááqá uráa-
kayukama wemmá káinna-umumma aónanoe.
úmûmma káoneta yeráwáqá ibiqá kéyareta yaáqa
yabitínoe. 10 miráitata yeráwáqá wení aíqtaba
yaáqa kégainata nékaq yéta maará tínoe:

“tirunô. tirunô. Pébírôniqtaba tirunô.

akoqnáá márûqanopo paá kímora-aabaubi táí-meyamma yiráiye.”

téta tínoe. ¹¹ miráitata waayúkama oótamma ókaraq íma meyánîq ínopoata maa-márábí meyánîq o-káyúkámá weqtábá yoaa yúyu ínoe. ¹² maami-máqtén-ótámmá áwáarara kai-qtátááqá íráqôn-oqtanabi íráqô-karunaama áwáarara kai-tábáráábémá tokônabi karogaromá íráqômma waayá-tábáráábégáráq yaímma abááq-wákóní áwayaakake tarôq uráa-qtataakaraq yaímma íráqô-tarake-qtataaqa tarôq urááe. ¹³ ániibo yaímma-otamma nai-wínábi yaímma ákû-kanama irabí agamá ákûq í-yátááqá yaímma íráqô-kuyumma í-nókáráq yaímma wááéni-nokaraq íráqôn-aawakaraq yaímma yeráwáqtí tipí-típigaraq oótiwabi yabitiana waéqmena wí-yátáákáráq mayai-wáyúkágáráq íma ápéqa matáa-kayukama taíbaq-yataaqa ókaraq móra-nakoma íma meyánîq íniye. ¹⁴ miráinata oóqta-mayaima máyáa-kayukama maará téta tínoe: “máqte-qtataaqaq keráwáqá túyánámmá máráawana tikáimma keráwáqtôpake aúyokuraae. máqten-otamma mi-qtátááqá aónánama íráqôniq immá íbêqa yawítíguraapoaq ókaraq íma aónanoe.” téta tínoe. ¹⁵ miráinata meyánîq o-káyúkámá mi-márúkáké oótamma netuqyaammá matáa-kayukama wení aítqaba yoaa númámá éta ibiqá yaráiyátábá yáaqa káinata néqaq itó éta tínoe:

¹⁶ “tirunô. tirunô. anó-maruqtaba tirunô.

naayóbáqá wemá íráqô-toko-karogaron-unakaqtoma umátorena pááqyan-oqtama áwáarara kai-qtátááqnápó anéqa umá yawááq éwaine.

¹⁷ íbêqa kímora-aabaubi wení taíbaq-otamma

yawítiguraiye.”

téta tínoe. miráitata anó-kayukama únópi-káárébí mayáimá awétameta náo-kayukagaraq únópi-káárébí mayáimá kémayaa-kayukagaraq yaímma únópi kéo-kayukagaraq nékaq itó éta ¹⁸ Pébírôniq-marukoni úmûmma káoneta yemá anókaq ááyama tirááe: “náa-marukoqa Pébírôniq anó-marukaa umá wáiyi?” téta yeráwáqá tirááe. ¹⁹ miráitata yeráwáqá káitôgaraq mamá yeráwáqtí yiqnópi kébereta ibiqá ôriq umá kéyareta maará téta tirááe:

“tirunô. tirunô. anó-maruqtaba tirunô.

máqtemma únópi uréire kéi-kaaregomma aboánîq
uráa-yuma anón-oqtamma maami-
márúpiké mayéwaimanibo kímora-aabaubi
yawaráparaae.”

téta tirááe.

²⁰ Áánûqtuni márûpaq-wayukao, Áánûqtuni aokaq-wáyúkáo, timáyíkarai-kayukao, Áánûqtuni amuné-wáyúkáo, timuqá máráro. wení anónnáma tiwíkaiye. keráwáqtábá Áánûqtuma kéyainena táimeyamma wenôpaq timákaraiye.

²¹ maamin-áímmá ánatagitana Áánûqtunopake akoqnáa-kaqto-nakoma mórama ummaa-óqtámá mûte yaútena únópi iyaabótuwena tiráaiye:

“maamiraráa akoqnáa umá Pébírôniq anó-maruqa
Áánûqtu yubáqtuwainaq ókaraq mi-márúqá
íáónanoe.

²² miráinata naríq-naraaq-aimma timá itái-
yátáákáráq kaapáún-aagaraq puyaq áama
ókaraq mi-márúkáké íma itánoe.

máqte-mayaigon-aimma ítaraa-kayukama mibáq
ókaraq íáónanoe.

aáwaqa kárain-aama ókaraq mibáqá íma itánoe.

²³ ómmá kamá aati-aatimá íma mibáq táganiye.

ókaraq aúgeniq umá ye áúkárîq íyéta íyan-aimma
mibáq íma itánoe.

wení meýánîq o-káyúkámá naayóbáqá maa-
márábí anó-kayukama máqe-uraae.

waayúkama máqte-marabake kaaqaari-áímmá téta
Pébírôni-wayukama uwaatagáán-áímmá timá
yímiketa makákáae.

²⁴ maami-márúkáqá Áánûqtuni amuné-wáyúkátí
naaegáráq wení aokaq-wáyúkátí naaegáráq
máqtemma maa-márábí yíkakaa-kayukati
naaegáráq aónanoe.”

téna akoqnáá-kaqto-nakoma Áánûqtunopake tiráiyee.

19

*máqtemma Áánûqtuni márûpake Áánûqtun áwîqa
múte yaútaae.*

¹ anaaékaqa kemá Yóáane ítaraunana Áánûqtuni
márûpake anókaq ááyama netuqyaa-káyúkábíké
maará téta tiráae:

“Áánûqtun áwîqa múte yaúyoro.

keqtáá yauwéqma kétiwirai-nakoe.

tágama-yataakaraq akoqnááma wennáe.

² áraikaraq arupúkaraq kéyainaiye.

min-íníkomá wení kumari-yátááqnápó maa-
márábí-káyúkámmá mamá táíq uráitana
Áánûqtu wemmá yáí kaiye.

miráitana Áánûqtu anónnáma wení mayái-
wáyúkámá yíkakaiqtaba min-íníkomá táí-
meyamma ámikaiye.”

téta tirááe. ³ ánibo yeráwáqá móragaraq tirááe:

“Áánûqtun áwîqa múte yaúyoro.

owé. matúq-matuq umá anó-marukoma ôriq umá
úmûmma kéíye.”

téta tirááe. ⁴ ánibo móra-wayuka umá kaayaqté-
kaayaqte anó-kayukagaraq kaayaqté-kaayaqte
maéwae kéó-kakogaraq yeráwáqá máqtemma
Áánûqtuni aúbáq yipaq agéta nunamummá tirááe.
Áánûqtuma wení náápaan-abiqtataraq máitata
wekáq maará téta tirááe:

“áraimma waíno. Áánûqtun áwîqa múte yaúyoro.”

⁵ mikáké Áánûqtuni náápaan-abiqtatarake móra-
aikoma tiráíye:

“máqtemma Áánûqtuni mayaí-wáyúkáo, Áánûqtun
áwîqa múte yaúyoro.

máqtemma mi-káyúkámá yíwîkaraq íma yíwîqa máe-
kayukagaraq keráwáre.

Áánûqtun áwîqa múte yaúyoro.”

téna tiráíye.

tipi-típigoni áráaqa Ítuma aaraukárîq wáíye.

⁶ ánibo kemá Yóáane ítaraunana taíbaq-aikoma non-
iyaa áara téta wíyôn-aagaraq kítitata maará téta
tirááe:

“Áánûqtun áwîqa múte yaúyoro.

uyátarai-nakoma ketáái Áánûqtu máqten-
akoqnaagaraq áaimma átama yabi ínena kéíye.

⁷ ketáámá íráqô-tiyaqa maréqtaa timuqá
máráanatao.

tipi-típi-araakoma Ítuma wení aaraukárîq í-yátááqá
kéipoaqtaa wení tágama-yataakaq aónaaro.

ketáámá wenánáakaa yokaa uráananataa

8 Áánûqtu keqtáámá áwáarara karáina-waayan-unakaqtoma umátikaniqtaae.”

téta tirááe. maamirán-únákáqtómá Áánûqtuni aokaq-wáyúkámá kúberewaone yeqtí kateko-yátááqá uráaqtababoata kéguberaae.

9 ánibo Áánûqtuni kaqtó-nakoma ketê i-wáígómá timá tímikaiye: “maamin-áímmá aúbama agayaa. tipí-típi-araakoni aaraukáq-ááwáqtábá yááyaa-kayukama yimuqá kémaraae.” téna timá tímikaiye.

10 wekáq nunamummá timákanaae téq kemá wanaítaupi tipaq aguráune. miráimanibo wemá timá tímikaiye: “íma miraráá uwo. Áánûqtukaq wenamáa nunamummá tiyo. egáráq enábâqawaaraayuma Îtuqtaba itáíq-itaíq oníkáá umá kegáráq paá Áánûqtuni mayái-náqá máune. ketáá máqtemma árain-aimma Îtuma tiráátiqtaa mayéqtaraa mórabi kéunatae.” téna tiráíye.

maamin-áímmá Îtuma tiráátirain-aimma Áánûqtuni amuné-wáyúkámá tiráan-aikaraq Aábike mimórámá mi-kááyáq-áímmá pááq urááye.

móra-nakoma waayán-ótígóní ámûraaq máqe-uraiye.

11 kemá Yóáane aónáúnana oqtamá íyénikaa umá Áánûqtuni márûpi aónaraune. mibáq waayán-ótímá móra-nakoma ámûraaq máqe-uraiye. ámûraaq máí-nakoma itáíq-itaíq umá yáqtorai-nakoe árain-nakoe weqtábá tirááe. arupúkaraq keyainena arupú-aaíqtaba ááiqa kéíye. 12 wenaúrakoma íraráá kégaitana wení aqnókáqá netuqyaa-náápáá-kámóqá wáqe-uraiye. móra-awiqa aneqá agamakáimma móra-nakoma wanáaimma kanaaráq íma kéitaiye. wenamáa wenáaimma kéitaiye.

13 wení unáákáqtôma naaegómá yawááq uráitata áwîqa yamá ámikaamma maará téta tirááe: “Áánûqtuni watáae.” téta tirááe. 14 Áánûqtuni márûpake ááiq-i-wayukama yeráwáqtí waayán-ótígóní ámûraaq máeta yeráwáqtí yineqá waayán-únákátó umátoreta min-nákóní anaaé waqméta urááe. 15 áqnáabaq yeráwáqtí anómma wi-nákóní óyaupike áama ôriq umá naimmá tokóru-yakaaa-puma yayaitana minnánapo Ítuqtaba íma ítáan-araukaqa yíkaminiye. ániibo wemá akoqnáá-yatanapo aarawaamá yabíkéna wemá wenamáárîq ánná-aramma yatâmma anommá kaqmá yayáinana miraráá umá wení namuro-wáyúkámá yatamíniye. máqten-akoqnaama matáin-Aanuqtu wení áyámma mirá umáyikaniye. 16 ániibo maamin-nákóní árûkaq kúberai-unakaqtorakaraq móra-awiqa maará téna wáqe-uraiye: “yabíkáa-kayukati yabíkái-nakoe. uyátaráa-kayukati uyátárai-nakoe.” téna agatáiyé. 17-18 ániibo kemá Yóáane aónaraunana mórama Áánûqtunopake kaqtó-nakoma aaqá kaipí itó éna anókaq ááyama yanaa arabé uréire o-númámá timá yímikaiye:

“yayorupamá Áánûqtuni anón-aawakaq áíkuyoro. anómma yabíkáa-kayukati yúgaraq ááiq-i-wayukati kawáá-wáyúkátí yúgaraq yama naaro.

akoqnáá-wayukati yúgaraq oótigoni yúgaraq oóti ámûraaq máe-kayukati yúgaraq naaro.

máqtemma yíwîkaraq-wayukama íma yíwîqa máe-wayukagaraq mayái-wáyúkámá ápéqa mayáa-kayukama ápéqa ímayaa-kayukagaraq yeqtí yúma yama naaro.”

téna anókaq ááyama timá yímikaiye.

¹⁹ miráita kemá aónaraunana min-ábááq-wákómá maa-márábí anómma yabíkáa-kayukagaraq yeqtí ááiq-i-wayukagaraq máqtemma yama áíkuteta oótigoni ámûraaq máqe-urai-nakomma wení ááiq-i-wayukagaraq ááíqa ínéta yokaa urááe. ²⁰ miráimanibo abááq-wákógaráq kaaqaari-ámúné-nákótê anón-awaameqa abááq-wákóní aúbáq tarôq urái-nakoma ánnáma umáyíkaraiye. anón-awaameqa máqte-kayukama abááq-wákóní awaaméq-áúbámá matáa-kayukama wení amakókáq nunamummá tiráa-kayukama wé makákáye. yenákámá íbukaabo yúwaraikaraq nokaayúnóbáqá iyaabótukaae. minókááyúmmá iragaráq uwaa-áítókáráq kégaiye. ²¹ miráitana anó-naqa oótigoni ámûraaq máqe-urai-nakoma tokóru-yamma wenóyaupike yayaitana minnánapo tébakaq-wayukama yíkamitata pukááe. maami-káyúkátí yúgoni amaqá máqte-numagoma nétáá-nétáá umá namá ógikaae.

20

Tááqtaama taíganin-auqa (1,000 karitimaatima) ánnáma uráíye.

¹ kemá Yóáane aónaraunana mórama Áánûqtuni márûpake kaqtó-nakoma kukáye. ániibo min-nákóní ayáápimma akoqnáá ánnáma (téini) matoréna abeyúmmá íma wáin-aitanobaq kíma matokáye. ² miráitana naayó-kúmúrókómá áwíqa Tááqtaama min-nákómá yáqtokena akoqnáá-annarake atáá-uyakaitana taíganin-auqa (1,000-karitimaatima) anó-kumurokoma miráuma máqe-uráye. ³ ániibo Áánûqtuni kaqtó-nakoma wemmá yaúma abeyúmmá íma wáin-aitanobaq iyaabótuwena

yawááq umá aráápatukaiye. miráuma Tááqtaama móragaraq kaaqaari-áímmá waayúkama íma timá yímikaiye. miráinata taíganin-auqa (1,000-karitimaatima) mainata anaaékaq pááqya-kanaama ayúwáiyana uréire íniye.

⁴ ánibo kemá aónaraunana yaímma náápaan-abiqtataraq yainai-wáyúkámá Áánûqtu aúyáq yíkái-kayukama maraq máqe-uraae. miráita yaímma-wayukama Ítuqtaba Áánûqtuni watáayabagaraq tiráápoata yetiqnómá arákáawaq yeqtí yirun-íyápómá aónaraune. mi-káyúkámá abááq-wákókárabi wení amakókáq nunamummá itéta wení awaaméq-áúbámá yúwáayakarabi iyáákaqa íma matáápoata pukáápike aúwaraimma mayéta Ítu Káríqtogaraq taíganin-auqa (1,000-karitimaatima) yabíkááe. ⁵ ánibo tébakaq pukáa-kayukama íma yú waráamanibo taíganin-auqa (1,000-karitimaatima) yáwítata aúwaraimma matááe. mi-kánááráq áqnáabariq umá pukáapike itó-i-kanaae. ⁶ mi-káyúkámá pukáapikemma áqnáabariq umá itó-uraiya-kayukama yimuqá kémareta aokarîq umá mááe. anaaékaqa mórama pui-yátáákóni akoqnáama aménáápáqá íma mánomanibo Áánûqtugaraq Ítugaraq yenákátí anó-monoq-wayukama maéta yeráwáqá Ítugaraq taíganin-auqa (1,000-karitimaatima) yabi ínoe.

Tááqtaama táí-meyamma matáíye.

⁷ anaaékaqa taíganin-auqa (1,000-karitimaatima) ánatainana Tááqtaama ánnáma ayútuwena ⁸ máqten-ayapaq-marabaq waayúkama áiqma yorupa ínata ááíqa yokaa ínoe. yorupa-káyúkámá anómma

yabíkái-naqa áwîqa Agóga wení waátá-marukoni waayúkaraa mánœ. mi-márúkón áwîqa Méíggogae. Tááqtaani ááiq-i-wayukama únókóní kegébaraa umá taígani mánœ. ⁹ miráinata yeráwáqá máqte-marabaq araaraa kéeta Áánûqtuni waayúkatí káimma Áánûqtu ákáin-ano-maruqtabagaraq yeráwáqá yáuturaae. miráimanibo Áánûqtuni márûpake iragómá kukéna maamin-ááiq-í-wáyúkammá kamá ánataraae. ¹⁰ ánibo Tááqtaama maami-káyúkámá kaaqaari-áímmá timá yímikaitana Tááqtaamma Áánûqtuma yáuma nokaayúnóbáq iragógáráq uwaa-áítógómá kéi-nokaayunobaq iyaabótukaiye. mibáq abááq-wákáráq kaaqaari-ámúné-nákáráqá mááyakaq Tááqtaama kúmitata yeráwáqá kaumotá umá wágááwabi nokáamma yíqa ôriq umá maqtúq-matuq kéinata mánœ.

anómma yainai-kánaámá abarokáq uráíye.

¹¹ kemá Yóáane aónaraunana anómma waayán-ábíqtátámá wáqe-uraiye. min-nákómá mikáq máqe-uraitana wenôpake maragáráq aabayákáráq ikatíq éta aúyoreqeta urááe. yeqtimáákaq íma wáqe-uraiye. ¹² ánibo pukáa-kayukama yíwîqa wái-kayukagaraq yíwîqa íma wái-kayukagaraq abíqtátágóní aúbáq itó-uraawaq aónaraune. káqon-auba-wannaama matúq-matuq í-áwíkaráq agátataae. mi-kánnáábí káonena pukáa-kayukama nôrawabi uráa-qtataakomma yeráwáqá yainániye. aúba-wannaama áqa agátataae. ¹³ máqtemma únópí pukáamma únókómá yeráwáqá yauwéqma yukáíye. áítanobaqa pukuráa-kayukama yeráwákáráq yauwéqma yiréta máqtemma nôrawabi uráa-qtataaqtaba yáí kaiye. ¹⁴ miráitana áítayamma

yéta puí-yátáákáráq yáuma nokaayúnóbáqá
 iramá uwaa-áitógáráq kékainobaq iyaabótukaiye.
 minnáma anaaékaq yauwéqma kaayaq táoríq umá
 pukáa-kanaae. ¹⁵ ániibo aamá yaínái-nakoma matúq-
 matuq umá mái-wannaabimma aónaimma móra-
 waigoni áwîqa íma wáqe-uraitana wemmá yáuma
 nokaayúnóbáq irá kégainobaq iyaabótukaiye.

21

aúge-maragaraq wíyôkaraq

¹ kemá Yóáane aónaraunama aúge-maragaraq
 wíyôkaraq wáqe-uraiye. áqnáabaq-maragaraq
 aabayákáráq yáwítana únómmá ókaraq íma wáqe-
 uraiye. ² miráita aokaq-márúqá aónaraunama
 mi-márúkóní áwîqa aúge-Yerutaare wáqe-uraiye.
 Áánûqtuni márûpake kukéna aaragómá waamá
 mayánéna iníkáá umá wenaneqá matawékaraq
 kétagaiye. ³ ániibo ítaraunana náápaan-abiqtatarake
 móra-aimma maará téna anókaq ááyama tiráiyē:
 “aónaaro. íbêqa Áánûqtuni amááqa waayúkabi
 wáiyē. wemá yetê mániye. yeráwáqá wení
 aarawaamá maíyana Áánûqtuma wenamáárîq
 yeráwáqtí aúkáapimma mániye. ⁴ miráinata
 Áánûqtuma wenamáárîq yeráwáqtí máqte-yiqnuma
 mamá kokoq umáyikaneta naayó-qtátááqá
 yáuraipoata ókaraq ípuyeta ókaraq yoaa núnu íéta
 ókaraq ibiqá íma yaréta ókaraq yú-yiqa íma íniye.”
 téna min-áikómá tiráiyē.

⁵ ániibo anó-naapaan-abiqtataraq mái-nakoma
 maará téna tiráiyē: “aónaaro. máqte-qtataaqa
 aúgemma tarôq kéune.” téna ókaraq tiráiyē:

“maamin-áímmá wannaabí agayaa. máqte-kayukama maamin-áímmá mayáiyana akoqnáá umáyikaniye. árain-aimiye.” téna tiráiyé. ⁶ áníbo wemá óqa maará téna timá tímikaiye: “maami-qtátááqá abarokáq umá kánataiye. máqte-qtataaqtaba kemá kenamáárîq áqnáabariq éq aqtórákáráq máune. náawanabi nonáá ákáinama watúq-watuq umá wái-poqnopike paá aménúne. ⁷ áníbo móra-nakoma ááiqa umá uyátainikaa umá ketáama waráinna-nakoma maami-qtátááqá wemá mayániye. kemá wení Áánûqtu máenana wemá ketáanima mániye. ⁸ áníbo yaímma-wayukama náayuwabi yáaqa kéikateta itáíq-itaiq umá iyáqtoraa-kayukama táí-aaimma tarôq íya-kayukagaraq yíkamma utái-wáyúkágáráq kumari-yátáákáráq íya-kayukagaraq iraaq-wáyúkágáráq awéqa íya-kayukagaraq kaaqaari-áímmá tiráiya-kayukagaraq máqtemma yeráwáqá nokaayunóbáqá mánoe. iramá uwaaq-áítógáráq kégai-nobaq mánoe. minnáma anaaékaq-pui-yataare.

aúge-Yerutaare.

⁹ áníbo mórama abapaké kaayaq-káqtó-wáyúkámá Áánûqtunopake wení táápepimma waayúkama mamá táíq í-yátáákáráq kaayaqté-kaayaqte-yataaqa anaaékaq mamá abarokáq ínena miráitana ketôpaq Yóáanekaq íréna maará téna timá tímikaiye: “iyo. tipí-tipí-araakoni aúgen-inimma mayáanikaa umá wení waayúkama yiwíráimma aráátenune.” téna timá tímikaiye. ¹⁰ áníbo ketaágoma kemmá mamá akoqnáá kéitana ayáqtááq-anubaq tíwíqmena aúgemma aokaq-márúqá áwîqa Yérútáárebaq Áánûqtuni

márûpake kúmîmma tiráátiraiye. ¹¹ maamin-áúgé-márúpímmá Áánûqtuni tágama-yataakoma íráqôn-oqtakoma áwáarara kainíkáá umá tágaraiye. ¹² ánibo maami-márúqá anómma ayáqtáá-kuruma wáitana mi-kúrúgómá títaupake kaayaq-óqtámá wáqe-uráiye. miráitana títaupake kaayaq-káqtó-wáyúkámá Áánûqtunopake móra-mora umá máqten-oqtaraqa máqe-uraawana títaupake kaayaq-Ítirááéó-ánná-wáyúkátí yíwîqa móra-mora umá máqten-oqtaraqa wáqe-uráiye. ¹³ maami-márúkóní kururáqá aabaúma utain-áúkápáq kaumo-óqtámá wáitana aabaúma kubéráipaqa kaumo-óqtámá wáitana téba-teba-aukapaqa miráuma kaumo-óqtámá wáqe-uráiye. ¹⁴ ánibo maami-márúkómá títaupake kaayaqá anón-oqta-karaqa aménáápáqá wáitana mín-óqtákáqá móra-mora umá títaupake kayaaqá tipí-típi-araakoni timáyíkaraa-kayukati yíwîqa wáqe-uráiye.

¹⁵ ánibo mi-káqtó-nákómá aamá kétima-timena ayáápimma maami-ánó-márúqá oqtagáráq kurugáráq maqmá aónanimma áwáarara kaitátámá matoréna máqe-uráiye. ¹⁶ maami-márúqá máqten-aukapaqa móraiq umá yáumatamma wáqe-uráiye. Áánûqtuni kaqtó-nakoma maami-márúqá maqmá aónaraimma ayáqtááqa nékaq anó-maruqa (2,415 km) wáqe-uráiye. kokupaqá móraiq umá (2,415 km) wáqe-uráiye. ¹⁷ ánibo maami-kúrúma yanaammô utáimma wayúkama miráoniq umá maqmá aónaraimma ayáqtááqa (144 m) wáqe-uráiye. ¹⁸ maami-márúkóní kurumá íráqôn-oqtakake tarôq uréna kuru aúkáapimma mi-márúqá áwáarara kégitana nokóráá uráiye. ¹⁹ miráitana maami-kúrúgóní aménáápáqá títaupake kaayaq-íráqôn-

óqtákáq anón-oqtan-awíqa pááqyan-oqtama áwáarara
 kégai-qtataaqa aráápamakaiye. áqnáabaq-oqta-
 karaaqa mara-áyán-óqtámmá wáqe-uraiye. mamá
 mikáq-óqtá-karááqá tokôn-oqtama wáqe-uraiye.
 anaaékaqa awígíioq naráin-oqtakaraq yaaénagaraq
²⁰ abutákáráq kawaan-álgáráq eqábugaraq tubú
 áyáuraakaraq waayákáráq karogarokáráq kaqma-
 wáyúkáákáráq múma aqtóráqá írêq-oqta-karaaqa
 ikuron arakáá uráiyé. ²¹ máqtemma títaupake
 kayaaq-óqtáráqá wayámmá anó-puyakaakake
 tarôq uréna mi-márúkóní anón-amma áwáarara
 kégaitana aónama yútînikaa umá umákaiye.
²² ánibo kemá Yóáane aónaraunama anó-monoq-
 namma mi-márúkáqá íma wáqe-uraiye. ímiye.
 Áánûqtuma máqten-akoqnaagaraq tipí-típi-araakoma
 Ítute yenamáa yenákámá anó-monoq-nakaa umá
 máqe-uraaye. ²³ Áánûqtuni tágama-yataakoma
 mi-márúkáqá aakáá kamá tágékaitana tipí-típi-
 araakoma mi-márúkóní ókáá kéiyé. aati-aatimá
 tágaikaiq kéipoana aabaúkáráq wíyôkaraqtaba
 íiyé. ²⁴ miráinata waayúkama máqte-marabake
 mi-tágámá-yátááqá aónéta yetáaimma yabi ínoe.
 marabíké anómma yabíkáa-kayukama yeráwáqtí
 kateko-yátááqá akoqnáá-yataakaraq méta mi-
 márúkáqá uyáberanoé. ²⁵ mi-márúkáqá wágáama
 oqtamá íma umá áuyaranoé. ánibo aati-aatimá
 mibáq kumayuqá íma aurániye. ²⁶ miráinata máqte-
 kamaanima yeráwáqtí tágama-yataaqa yaagumá-
 yataakaraq ma méta mi-márúkáq uyáberanoé.
²⁷ ánibo máqtemma íma arutáinna-yataakaraq naayó-
 máníkónôpake-qtataakaraq mi-márúkáq ma méta
 íma kanaaráq uyáberanoé. waayúkama kaaqaari-

áímmá téta Áánûqtun-aama íkéwaraa-kayukama íma kanaaráq uyáberanomanibo mi-káyúkámá tipí-típi-araakoni aúba-wannaabi matúq-matuq í-yíwíkáráq yetíwíqa agamakáina-wayukama kanaaráq mi-márúpáqá uyáberano.

22

matúq-matuq umá mái-yagaraq matúq-matuq umá mái-nomma

¹⁻² kemá Yóáane kaqtó-nakoma Áánûqtunopake mórama anó-nomma matúq-matuq umá mái-nomma tiráátiraiye. maami-nókómá yóíqa aónai-yataaqa kaapókáá uráíye. Áánûqtuyaa tipí-típi-araakoni náápaan-abiqtatarake maami-nókómá kukéna mi-márúkóní anón-akoni aúkáapimma kukáíye. mi-márúkóní anón-akoni aúkáapimma téba-teba-aukapaqa matúq-matuq umá mái-yama wáena máqte-karitimaatigoni móra-mora-wiyokaqa arammá kéiyaiye. ánibo mi-tágóní ánogoma aarawaamá mamá yeráwáqá íráqôniq uráíye. ³ mi-márúkáqá mórama Áánûqtuma íma ákáina-yataaqa íma wániye.

mi-márúkón aúkáapimma Áánûqtuyaa tipí-típi-araakoni náápaan-abiqtatama wániye. Áánûqtuni mayái-wáyúkámá wekáq nunamummá tínoe. ⁴ Áánûqtun óipi yeráwáqá aónanoe. ánibo wenáwíqa yeráwáqtí yúwáayakaq agamarániye. ⁵ kumayuqá íma auráinana ókáráq aaqá kaíyábágáráqtábá mibáq íma íyé. ímiye. uyátárai-nakoma Áánûqtuma wení tágama-yataakoma yeqtôpaq tágayikainata yeráwáqá weté matúq-matuq umá yabi ínoe.

Ítuma yauwéqma kumíniye.

⁶ áñibo Áánûqtuni kaqtó-nakoma timá tímikaiye: “áre. maan-áímmá waayúkama mayétama umáyikaniye. árain-aïne. uyátárai-nakoma Áánûqtu wenaágoma wení amuné-wáyúkámá kéyimitata wataáama tirááe. móra kaqtó-nakoma wenôpake timá káitana máqte-qtataaqa pááqya-kanaabi abarokáq ínîqtaba wení mayaí-wáyúkámá yiráátiraiye.” téna timá tímikaiye.

⁷ áñibo Ítuma téna tiráíye: “aónaaro. kemá pááqya-kanaabi keráwáqtôpaq yayamá yénúne. áñibo yeráwáqá náayuwabi maami-kánnáábí wáin-amune-aimma mayétama mi-káyúkámá yimuqá kémaraae.” téna Ítuma tiráíye.

⁸ Yóáane kemá marái-qtataaqa itéq aónaraune. ánatatuweqa maami-qtátááqá tiráátirai-kaqto-nakoni aítaupi tipaq atéq nunamummá wekáq áaimma átáma ténáae túnnamanibo ⁹ wemá timá tímikaiye: “emá íma mirá uwo. kemá etêgaraq amuné-wáyúkágáráq enábâqawaaraa-kayukagaraq maami-kánnáábí wáin-aimma kéwaraa-kayukagaraq paá mayaí-náqúne. Áánûqtuma wenamáa wekáq nunamummá tiyo.” téna

¹⁰ áñibo ókaraq timá tímikaiye: “Áánûqtuni amuné-áímmá maami-kánnáábí wáimma íma mamá áuyoqtuwaao. ímibo abarokáq ínî-kanaama waaqókárîq kéíye. ¹¹ náayuwabi táí-yaaimma tárôq kéíya-yuma móragaraq paá tarôq oro. náayuwabi kumari-yááímmá tarôq kéíya-yuma móragaraq paá tarôq oro. áñibo náayuwabi íráqô-qtataariq kéíya-yuma móragaraq paá íráqô-qtataariq oro. náayuwabi aokaq kéíya-yuma móragaraq paá aokaq oro.

¹² Îtuma téna tiráiyē: “aónaaro. kemá pááqya-kanaabi kumónúne. kemá máqte-kayukati meyámá maméq kumónúne. ániibo kemá yauwéqma máqte-kayukama móra-mora umá nōrawabi uráan-awaataqa yiménúne. ¹³ kemá máqte-qtataaqtabama áqnáabakaraq írêkaraq kemá máqte-qtataaqtabama áaikaraq aqtógáráq kemá máune.” téna Îtuma tiráiyē.

¹⁴ aarawaamá yeráwáqtí kúmiq-yataaqa paábaq matawáiya-kayukama unáákáqtôma tete okáá umá yimuqá kémaraae. yeráwáqá kanaaráq matúq-matuq umá mái-yagoni arammá kéneta yeráwáqá kanaaráq maami-márúkóní oqtaráqá uyáberanoē.

¹⁵ miráimanibo kebó-yátáárîq o-káyúkámá uwaatagáá-káyúkágáráq kumari-yátáárîq o-káyúkágáráq waayúkama yíkamma pukáiya-kayukagaraq maníkókáq nunamummá tiráiya-kayukagaraq kaaqaari-áíqtábá yimuqá kémaraa-kayukagaraq kaaqaari-áímmá te-káyúkágáráq máápaq mánoē.

¹⁶ Îtuma mirá téna tiráiyē: “kéma Îtuma ketí kaqtó-nakomma timákaunana maamin-áímmá maména keráwáqtôpaq kukéna itáíq-itaiq í-wáyúkámá mórabi áíkutaawana kétima-timiye. kemá Tébitin-annabiken-anure. Tébitin-annabiken áráakogaraq kemá máune. miráuma nokáápaq-wiyoqa kamá kétağaune.” téna Îtuma tiráiyē.

¹⁷ ániibo Áánûqtuni Aokaq-Áágógáráq tipí-típi-araakoma Îtuni waayúkagaraq aaramá mayáanikaa umá yiwíkai-kayukama “yero” téta náayuwabi maamin-áímmá itaraa-kayukagaraq “yero” téta tero.

owé. móra-nakoma nonáá ákáinana yínaqa matúq-matuq-nomma paá aménúne.

18 Áánûqtuni amuné-áímmá maami-kánnáábí ítaraa-kayukama kemá Yóáane kékén-áímmá máqtemma kétima-yimune. móra-waigoma maamin-áíkóní ámûraaq óq-aimma ténama mi-tái-méyámmá maami-kánnáábí tirái-meyamma min-nákómá mayániye.

19 ánibo móra-nakoma maami-kánnáábíké móra-aimma mamá paábaq yuwáinna-nakoma Áánûqtu téna “maami-kánnáábí tirái-maruqa íma mayéna matúq-matuq umá mái-yagoni arammá íma nániye.” téna Áánûqtu tiráiyé.

20 maamin-nákómá téna “maamirái-qtataaqa áraíne.” téna wemá tiráiyé: “owé. kemá pááqya-kanaabi kumónúne.” téna tiráiyé.

Yóáane téna “waíno. uyátaráana-nako, iyo.” téna tiráiyé.

21 uyátárai-nakoma Îtuni íráqô-qtataaqa máqte-kayukate waíno. áre. miráuma waíno.

aúgen-anona-anon-aimma
Genesis 12-22 and The New Testament in the Usarufa
Language of Papua New Guinea
Nupela Testamen na sampela hap Buk Stat long
tokples Usarufa

copyright © 1980 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Usarufa

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2012-10-23

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 22 Nov 2019

0cfecb85-a1ae-5e2f-a3f0-4c221d1d6c84